

STECZKA

Redakcjô:

Dariusz Majkòwsczi

Jãzèkòwò kòrekta:

Eùgeniusz Prëczkòwsczi

Kòntakt:

*Sz. Straganiarskò 20-23
80-232 Gduńsk*

Wëdòwca:

*Òglowi Zarząd Kaszëbskò-Pòmòrszczégò
Zrzeszeniégò*

Redakcjô zastrzégò so prawò
do skrócënkù i òbròbianiégu
nadesłónëch tekstów

Wëdanié ùdëtkòwioné bez Minystra
Bënowëch Sprów i Administracje

Ministerstwo
Spraw Wewnëtrznych
i Administracjii

Spisënk zamkłoscë

2. Pòwiòstczi

Karolëna Serkòwskò-Secechòwskò

8. Chòri ząb

Justina Pranszke

10. Zrobienié flészrã

Grégór Rozkwitalsczi

12. Wena

Zuzana Glëszcznińskò

16. Slédny dzëkùs

Adóm Hébel

19. Szòttësczé zéńdziénié

Justina Pranszke

21. Wiérztë

Sylwiò Napiątk-Amielańczik

24. Pióro Grifa

Róman Drzëzdżón

25. Wiérztë

Klebbów Matis

26. Wieselé

Karolëna Serkòwskò-Secechòwskò
Tomòsz Fópka

28. Spòwiédz

Marta Lidzbarskò

29. Òdjimczi słowã

Tomòsz Fópka

31. Òbrazë, repòrtaże i lëteratura

am

Darmòk dodòwk do miesãcznika
„Pòmëraniò”
(wëchòdò co trzë miesãce)

Łońszi „Biuletin Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka” bëł namieniony lëteraturze dlô dzecy. Czile referatów òpisywało stojznã tegò dzélëka naji kùlturë. Jesmë rôd, że wiele tam bëło òdnieseniów do „Stegnë” i pisarzów, co czedës abò jesz dzysdnia pùblikùją na najich starnach. Naje pismiono òd zòczątkù jistnieniô mò starã ò rozwij prozë i pòezji dlô dzòtk. Przëmiarã mògå bëc dokazë Karolënë Serkòwsczi (terò Serkòwsczi-Secechòwsczi), chtërna òd 2007 rokù dôwò nama do smarë swòje dzecné pòwiòstczi. Latos na spòdlim m.jin. nëch tekstów òstónie wëdónò ji pierszëznowò ksążka, z jaczi trzë òpòwiòdania bédëjemë najim Czëtińcóm w tim numrze.

Dlô dzòtków pisze téz Justina Pranszke, chtërna miała kòl naju swój debiut. Mòze i w ji przëtròfkù dozdómë są jaczis pùblikacji? Na dzysò mùszą nama sygnąc pòsobné pòwiòstczi w „Stegnë”.

Ròczimë do pòznòwaniô nowëch dokazów dlô dzecy, ale téz wszëtcich jinëch. Kò w najim pismionie nalézëta wszelejaczë stegnë, jaczima wanozi kaszëbskò lëteratura.

Karolëna Serkòwskô-Secechòwskô

Pòwiôstczi

Dzyrznik

Mòtilk ni mò letkò. Je mòti, słabi, krëchi. Chùtkò jidze mù zrobic krziwdã i ni mò òn za baro czim sã bronie. Le ten, co sã nazewòt mòdraszki strëbroplank, bët dzyrsczi jak lew. Co pròwda, bójòt òn sã zazerac w niebezpieczné place i z reglë chòwòt sã, żlë czuł zagrożeńië. Równak jak ju zdarzëło sã cos apartnégò, to z òdwògã stòwòt temù procëm.

Niedzelnégò, latnégò pòpòtnia mòdraszki lòtòt so i pòdzywiòt snòzosc swiata. Ròz pò ròz sòdiwòt na wëbrónë przez siebie kwiatë i jòdt jich słodczki nektar. Naròz ùczuł ùmkanië mòti żabczi (chòc z jegò perspektiwë i tak wiòldzi...). Zwãk bët taczi, jakbë zwierzãcu dzejała sã krziwda. Strëbroplank nie wiedzòt, czë ùdawac, że nick nie czëje, czë pòdlecec i spitac, co je. Nòwëgòdni bëtòbë nie dawac na to bòczeniò, ni miòt-bë jiwrów, a tak to nie je wiedzec, co mdze dali. Kãsk biòtkòwòt sã ze swòjima mëslama. Wiedzòt, a przënòmni tak mù sã zdòwało, że mò niewiòldzë mòzlwòscë. Miòt téz swiãdã, że jezlë òn żabce nie pòmòzë, to pewno nie zrobi tegò nicht jinszi. Tedë òn ni móglbë sobie wëbaczcë, że ùcekt. Òstateczno zrozmiòt, że nie chce ji tak prosto òstawië w pòtrzebie. Ùznòt, że wòrt je pòmogac. Pòdfùrgnãt, żebë pòznac przëcznã tegò skrzeczeniò.

Żabka sedzała w bezrëchù wnetkã na wëstrzódkù drodzki! Wëzdrzała na mòckò zalãknionã. Czej mòtil zbliżił sã do ni, ta wëmërmòta, że bëji sã jic dali, cobë przeńc na drëgã stronã i wskòknãc do jezora, chtërno je niedalek. Wëjasniãt, że chcała wëbrac

sã na krótkã szpacérã. A czej òbòczëta, że je w placu, w jaczim jeżdżã rozmajité pòjòzdë, zesztwiniãta i ni mòzë sã nawetka rëszëc. Mòtilk pò wësłëchanim ti òpòwiescë, pòmëslòt sobie: „Cafë szczescë, że tuwò w tim czasy nie jachało nizòdno àuto abò kòto, bò z żabë nick bë nie òstało...”. Le żebë ji nie stresowac jesz barzi, nick nie rzeknãt, le zaczął szëcac rozrzeszeniò ti cãzczi stojiznë. Bëtò to dlò niegò mòckò zawitë. Zaczãt rozbiërac wszëtkò w mëslach na elementë, jak wiele mùszòtë òd siebie dac i jaczë mòzë napòtkac przë tim przëskòdë. Nie bëtò mù z tim kòmfòrtowò, czuł, że mùszi sã namãczëc. Nie dòt sã równak złòmac ti drãgòce. Wëmëslit, że mòzë sadnãc na żabce, żebë chtos, chto mdze kòl nich przëchòdòt, zmerkòt jich. Mòtil doch spròwiò wiòldzë zaczekawienië. Lëdze lubiã sã jima przëzerac. I mòzë ta òsoba mdze tak lëtoscëwò, że pòmòzë żabce. „Jo, tak zrobiã” – zaplanowòt sobie mòdraszki strëbroplank. Czedë miòt ju sadac na żabce, to znòwù naszłë gò wãtpliwòscë: „A co, jezlë przë retowanim ji i mie sã co stònie? Jò doch jem taczi mòti i słabi...”. Chwëcył gò wiòldzi strach. Le bët ju tak dalek, że nie chcòt sã copnãc. Chcòt dobëc i nad tã ùkòzkã. Nie czekajãc dżëzi, zamknãt òczë, rozłòził skrzidła i wzniòsł sã w górã. Pòdleccòt do żabë i na niã sòdt. Sedzòt tak dosc dlugò, czekajãc i pòcësiwajãc jã. Jegò cerplëwòta sã òptacëta. Pò czile gòdzënach przed nima stanãto dzeckò. Mòtë dzëwczãtkò. Ùsmiëchnãto sã, jak òbòczëto mòtila. Chcało gò chwëcëc. Le ten òdleccòt. Tim samim pòkòzòt mòtã żabkã. Dzecuszkò znòwù sã ùsmiëchnãto. I zdzëwiòt, że

zwierzątkò nie òdskòkło. Wzàto je tej na rączczy i przeniosło przez drogã. Òbòczèto jezoro. Delikatno pòłożèto żabkã na sztrądze. Pòtemù pònèkało do swòji mëmczy, jakò na nie czeka, i scèsnãto jã za rãkã.

Ùceszonò żabka wskòkła głąbi do wòdè i zaczęła redosno rzechòtac. Pòdniosła w górã główkã. Tam ùdzrzała trzepòcącégò mòdrima skrzidełkama mòtégò dzyrznika.

Dzecóm, jacé jò znała, znajã i pòznóm

Niegwèsny sztèrk

Dzejało to sã na jednym z wiele kaszëbszczich gbùrstwów. W chléwie i kòniarni zèta chòwa. Bèła òna ze sobã òd wiedna, jak ji sã zdòwãto, tej dobrze sã znała i lèdała. Wiedzała, że kòdzi z nich je jinszi i jinszé mò pòtrzebè. Bèłè tam: búcza, krusza, kùra i kùrón, òwca, gùlòk, trus, kòza, kaczkã, kón, gãs, kòt i tós. Jaż dzywné, że tèli, co jich bèto, wiedno sã dogadiwelè.

Przèszedł le taczi dzér, czedè nié wszètkò bèło jak dówni. Donèchczas mijòł jima czas na pòspólnèch codniowèch zajãcach i mielè siebie na òkù. Równak jednégo z nich zaczęto felowac. Bèł to kón. Nòpierwi „dzinał” na jaczis czas. Pòzni nie bèło gò coròz czãscy. Jaż na òstatkù nijak nie przèchòdòł do swòjich drèchów. Z pòczãtkù zwierzãta mèsłãlè, że jemù cos sã stało. Jinyim razã bòjałè sã, że òdszedł, bò mù sã w zògardze nie widzało. Le czej òbòczèłè, jak òn lezi w kónsczim chléwie, dałè pòkù, tim barzi, że ùspòkòjwiòł je, że wszètkò je z nim dobrze.

– Dłòcze nie je jak przòdè z nama bùten?
– pitałè sã jedno drèdzégò. Le nie znałè òdpòwiedzè.

Pòmèsłãlè tej, że gwèsno ju jich nie lubi, i stòł sã samòtnikã. Bèło jima smùtno, równak nie chcałè gò przëmùsziwac do przebiwaniò z nima, jeżlè tegò nie chcòł. Jesz wiele razy próbòwałè sã dowiedzec, czemu

òprzestòł sã z nima pòtèkac. To nick nie dało. Stwierdzèłè, że skòrno je tak ùpiarti, to nie mdã doch sã kòpac z kòniã.

Jesz miałè w pamiãcè czasè, czej jich towarzysz bèł z nima w gromadze i òpòwiòdòł rozmajité szpòrtè.

– Jo, ze mnã jidze kònie krasc! – gòdòł sóm ò sobie i przè tim rzòł tak gòsno, że całò wies gò czèła.

Lubił òn téz dobrze i wiele zjesc. Jak niechtèrny nie dojedlè swòji jòdè, to òn wiedno sã tim zajał. Nie òstawił niżòdnèch nézków. Mógłbè zjesc nawetka kònia z kòpètama, a jesz z pòdkòwama i gòdzama. I jak ju zjòdł, to gòdòł, że je nafùtrowóny jak kón. I jachòł baro chùtkò, ten szòlińc. Nié bez przèczènè je pòwiedzenié: „Jak dòsz kòniowi jesc, tak ce bådze wiecz”. W pòrénk gòdòł, że chcòt-bè bèc hiszkã Pólnicè, żebè móc òbjezdzac z nią pòla i zdrzec, jak òna dówò jima òbrodã. Z kòleji na wieczór lubił òpòwiadac ò dèchach, chtèrne bòdòj widiwòł. Òpisywòł jich wèzdrzatk i zachòwanié. Zwierzãta miałè tej strach, a niechtèrne ni mògłè przez to w nocè ùsnãc.

– A pamiãtòta, jak rzekł nama swòjã wèzgòdkã? – wspòmniòł trus. – Bèło to tak: „Co to je za kón, co wãgle zgrze, a wòdã pije”. Nicht z nas tegò nie wiedzòł.

– Jooo – dodała búcza. – I w kùncu rozwidnił, że to je...

– „Lokòmòtiwa” – wszètcè krzicznãlè jednym gòsã.

– A nieròz miòł taczé swòje zawòtania, że kón bè sã ùsmiòł – zmerkòł gùlòk.

– Pròwda. Bèło z nim baro wiesoło... Szkòda, że nas òstawił... Le co sã stało, tegò ani we sztèrè kònie nie nawrócy – zamùczała krusza. Gwèsno nie bèłobè wiedzec, co sã tak rich-tich stało, czejbè nié kùra i ji czekawòsc. Chcała òbaczcè, co całima dniama hiszk robił. Zarò, jak wlazła do kòniarni, òbaczcèła, że cos gò bòli. Wiedno bèł òn tak mòcny, że gbùr gòdòł na niegò „kón jak piekło”. A terò wèzdrzòł na słabégò. Jakbè nie bèł sobã. Nie chcòł z kùrã gadac, le pò ji wiele namòwach

wężnôt, że je cãżkò chòri. Dlôte prawie schòwôt sã przed wszëtczima. Nie chcôt robic jima przikroscë, bò czuł, że niedługò mòże mdze trzeba wëcygnãc kòpëta. Wòlôt cerpiec w samòtnoscë. Kùra nie wiedza, co pòwiedzec.

– Nie jiscë sã – rzeknãł ji. – Kònie znają drogã w zazemiã, tej na gwës sobie pòradzã – próbòwôt jã pòceszëc.

Òna równak ni mògła sã ùspòkòjic. Czej przëszła nazòd do drëchów, òpòwiedzała jima to, czegò sã dowiedza.

Zwierzãta ùradzëlë, że mdã robic wszëtkò, co sã dô, żebë kònia ùretac. Òd tegò czasu, dzén w dzén, przëchòdatë do niegò na zmianã i pòmògãlë, jak le mòglë. Kòrmiëlë gò, dozërafëlë, òpiekòwatëlë sã nim. Kòzde tak, jak rozmiało. Pò czile miesãcach zaczãtlë gadac midzë sobã, że to nògòrszë je ju wierã za nima, że kón wëzdri coròz lepi. Tak téz pò pròwdze bëło. Miòł òn wicy sëtów i zaczãł wëchadac bÛten.

Hiszki nie wiedzòt, co gò ùlëkarzëto. Czë bëtlë to pëlë, chtërne dostòwòt òd gbùra, czë mòc drëszstwa, jaczi doswiòdzcził. Le wiedzòt jedno – pòwtòrzajãcë, bòdòj, za rzimsczim filozofã Cyceronã – że gwësnygò drëcha pòznòwò sã w niegwësnygò sztërkù. Òn swòjich drëchów pòznòł na nowò.

Jurkòwi

Gniòzdo

Bëlë baro szczestlëwi. Wiedzelë, że do siebie nòleżã. Ceszelë sã, że na siebie trafilë, że sã pòtkalë, że sã ò sobie dowiedzelë. Bòcónka i bòcón wszëtkò robilë razã. Razã zwëskiwalë jestkù, razã zwiedzizwalë swiat – ten jich, kaszëbsczi, le téz ten w ceptëch krajach, czej lecelë tam na zëmã. Razã téz planowelë pòspólnã prziiðnosc .

Jednegò dnia, na zymkù, jak bëlë nazòd w Pòlsce, stwierdzëlë, że sã ju w pòszëkù

na założenié familii. Wëbrelë so jeden wiòldzi słup, na jaczim chcelë zaczãc bÛdowac swòje gniòzdo. Òkòlë bëto piãknë. Długò szukelë taczëgò wësniogò kròjmalënkù. Chcelë, żebë, jak mdã sã bÛdzëc reno razã ze swòjima dzecama, przed jich òczama rozcygòł sã snòzi wschòd słuńca. Na wieczór, z kòleji, mielëbë wszëtcë, przed spikã, pòdzëwiac zachòdanié tegò słuńca za widnokrëz. Nòbarzi widzało sã jima na Kaszëbach, tej tu prawie lòtiwalë nòczãscy. Czëlë sã dëcht wòlny. Nieròz robilë sobie miónczi, chto przelecy chùdzy z jednegò placu na drëdzi. Baro lubilë to wseczëcë, czej wiater pchòł jich dali. Jak bëł mòcny wiater, to nawetka scygòł jich na jednã stronã i ni mòglë nad tim zapanowac. Wiedno równak pilowelë, czë drëdzë z nich nie brëkùje pòmòcë. Jakbë tak bëło, chùtkò bë sã wspiarlë. Czëcë lëftu w piórach bëło dlò nich ùjãcym żëcò. Czej czedës przëlatiwalë przez rãbòszewsczë pòle, òbòje pòmëslëlë, że je to piãkny mòł na zbÛdowanié chëczë. Tak tej rozsãdzëlë – tu mdã mieszkac. Równak, chòc wkòł bëto wiele drzew, to nié za wiele leżało na zemi pasownëch czijków i wietewków, a tròwa pò zëmie w tim placu jesz za mało wërosła. Pòzbiérelë tej to, co bëło bliskò, zrobilë spòdlë, żebë miec kòstrukcjã, do jaczi bãdze mòżna dokładac jinszë elementë. A tej nót bëło pòszëkac kãsk dali. Bòcón pòwiedzòł, że pòlecy sóm pò brëkòwnë materiałë, żebë bòcónka mògła òdpòczãc pò

dłudzi réze nazôd z cepti Szpanii. Tim barzi, że planowôł dosc chùtczë załatwienie sprawë. Chùdzy, jak bët nad jezorã, widzôł môtë wietewczy, a kąsk dali mòže ùdałobë sã dostac jesz stomã. Chcôł, żebë jich chcëz bëła mòcnô i zrobionô z nôlepszych i nôbarzi wëtrzymalëch materiałów, w kùńcu miôł to bëc jich dodóm na wiedno. Sprawa wëdôwała sã dosc prostô..

Bòcónka sadła na westrzódkù nowò pòwstałi budoowlë, pòmësłała ò swòji redoscë i pòdskòcënkù z tegò, co jã pòtkalo i jesz miało pòtkac. Rozezdrzała sã wkół. Całą pierwszą òddichnãła swiężã wòniã kwitnãcych kwiatów i jinszych roscënów. Ùdzrzała téż biôtë blónë na mòdrim niebie, mërgnãła òczama, widzącë żółtë parminie słuńca, chtërne, jak nitczy, kładłë sã na drzewa, co zaczinałë pòkrëwac sã zelonoscã lëstów. Zamkła òczë. Terò widzała siebie, jak chòdzy pò tëch nitkach bez strachù, a zarò za nią nêkò ji chłop i dziecë... Pòmësłała, że cëdowo mdze tuwò mieszkac i widzec te wszëtczë zmianë zachòdzãcë w nôtërze. Pò pròwdze, pò dłudzi réze, w jaczi latos bëłë ze swòjim mùlkã na zëmã, czëła zmarachòwanié, tej zamkła òczë i ùsnała. Czej sã zbùdzëła, słuńce bëło ju schòwónë za blónama i zaczinało sã robic kòmùdno. Zdzëwiła sã, że tak długò spała, le jesz barzi zajiscëła sã tim, że bòcón jesz nie przëlecôł nazòd. Òbezdrzała gniòzdo. Wëzdrzało tak samò jak chùdzy, tej niemòzłëwë, żebë przëniósł dzël materiałów

i lecôł szëcac dali. Doch wiedzôł, że w cemnym niedobrze sã bùdëje, tej gwësno tak bë nie robił... „Tej dlòcze jesz gò ni ma?” – mësłała. „Czë pò drodze pòtkala gò krziwda? Czë miôł jaczes tòkłe ze zwëskanim materiałów do budowë? Abò z przëlecënim nazòd? Co sã mògło stac?” Bòcónka bëła czësto òd se. Niebò zaczinało robic sã coròz cemniészë, a mùlka wcyg nie bëło. Nie dało sã téż czëc jegò klekòtaniò. Czej swiat stòł sã ju do czësta cemny, a niebò bëło czòrné jak pëk, bòcónka òdchòdała òd rozëmù. Nie wiedzała, co ò tim wszëtczim mësłëc. Całą noc czekała, czekała i czekała, a strach, smùtk i trëchlëna bëłë coròz wikszë.

Jak zacząłò sã robic widno, ptòch zrozmiòł, że ni miôł spóné całą noc. Czùł cãzkòsc swòji głowë, ni mògł pòzebrac mësłów, a swięcãcé słuńce spròwiało, że robiło mù sã cemno przed òczama. Bët òsowiali. Pò ùswiãdzeniem sobie przëczënë taczi stojznë, bòcònce zrobiło sã pùsto na dësi. Rozezdrzała sã wkół. Nigdzie nie bëło szlachù pò ùkòchònym. Redosc budozãcégò sã swiata spròwiała ból. Nie chcała tegò wszëtczëgò òbzerac. Kròjmalënk bëł za piãkny, żebë mòzna bëło na niego zdrzec. Za baro przëpòminòł tegò, chtëren jesz niedòwno tuwò bëł, a terò... terò nie je widzec, gdzie òn richtich je. Tak minął całi dzërn. I pòstãpny. I jesz pòstãpny. Czwiòrtégò dnia przëlecôł nieznanymny gòsc. Bët to skòrc. Zaczekawil sã leżãcã w nòrce gniòzda bòcònkã i spitòł, co je lóz.

– Wëzdrzisz na baro smùtnã. Jes tã chòrò?

– Mòże jo, mòże nié, je mie równo – òdpòwiedzała.

– Jak to? Dlòcze? Cos cã bòli?

– Nòbarzi serce. I ni mòm mòcë. Nick mie nie ceszi.

– A co sã stało?

– Mój mùlk lecôł pò materiałë do naszégò gniòzda...

– I..?

– I wcyg gò ni ma.

– A... Rozmiejã... Të jes chòrò z tesknotë. Le, czekòj, nié na jednym bòcònie swiat sã

kùnczi. Doch wiele je jinszych ptôchów na swiece. Mòżesz z jinszym założęc familiã...

– Nié, ten je mój, a jô jem jegò. Pasëjemé do siebie jak pszczòła i kwiatë. Bez ni kwiatë bë nie rostë, a òna bez nich ni mògłabë zbierac miodu. Jô bez niegò nie ceszã sã z lëftu, bò ni mògã latac wespòł z nim. Nie redëjã sã z przyrodë, bò òn nie pòdzywiò ji ze mnã. Nie grzeje mie słuńce, bò bez niegò je mie zëmno.

– Nè jo, le co zrobic, jak gò ni ma? Mòże cos sã jemù staò, mòże ju nie žëje. A tã mdzesz tak leżec całi czas? Je mùsz sã pòdniesc, jic dali – przekònywòł ptôch. Równak niewiele to daò. Bòcòнка dali miała spuszczoné òczë. A jak ùczëła, że ji mùlk mògłbë nie žec, zaczãła chlëchac.

– Wiém! – krzìknãł skòrc. – Móm drëcha. Òn prawie szukò białczì. Pòwiém jemù, żebë do ciebie przelëcòł. Mòże ùdò sã wama dokùnczëc gniòzdkò...

Jak pòwiedzòł, tak zrobił. Òddzãkòwòł sã z bòcònkã i pòspieszył do drëcha, żebë wszëtkò mù przedstawić.

Pòd wieczòr na rãbòszewsczim niebie czëc bëło klekòtanié. Bòcòнка pòdniosła sã z nòdzejã, że to ji mùlk. Le tak nie bëło. To bëł drëch skòrca. Wëzdrzòł na zdrowégò, dzyrzczégò i bëł dosc pòstawny. Zniżił lot i szepnãł do bòcònczi:

– Jakò tã jes piãknò! Szkòda, żebë tak snòżé stwòrzenié bëło tak baro smùtné. Pòj, pòkòżã tobie, jak kwitnã drzewa w lese, co je za tim pòlã. Móm tam bëté dzys reno. Pò pròwdze je na co zdrzec. To mdze takò kròtkò lëftowò szpacéra...

– Bóg ce zapłac, le ni mògã. Mùszã tuwò bëc, czejbë mój ùkòchóny przelëcòł nazòd. Jô na niegò czekóm.

– A jak długò ju czekòsz?

– Dosc tãli.

– I jak długò chcesz czekac?

– Tãli, co mdze trzeba.

– A jeżlë sã nie doczekòsz?

– Nie wiém...

– A żlë òn ciebie òstawił? I nie chce przelëcec nazòd?

– To niemòzłëwé.

– Jô jem zdrowi, mòcny, òdwòzny. Jeżlë zechcesz, razã mòżemë zbùdowac wspaniałã chëcz.

– Bóg zapłac, le czekóm na mòjégò mùlka... – pòwiedzãła bòcòнка i przëkrëła sã swòjima skrzidłama.

Òd czile dniów bòcòнка niewiele jadła, leno tãli, cobë przeżëc. Mòcno tej zmalãła i zesztwiniãła. Le wcyg czekała. Młodi drëch skòrca nie dówòł za dobëté, jesz przez czile dniów przëlãtiwòł i namòwiòł jã do zabòczeniò ò mùlkù. Niedługò pòtemù równak zrozmiòł, że to nick nie dò, i dòł pòkù. Baro widzãła sã jemù bòcòнка, tej bëło mù szkòda, że sã nie ùdaò, le pòmëslòł, że skòrno òna tak mòckò kòchò jinégò, to jegò starë sã bùten szëkù. Czej minãł tidzëń òd czasu, jak ùkòchóny bòcònczi òdlecòł, pògòda zaczãła robic sã coròz gòrszò. Nastãfë zymkòwé deszcze, a czasama nawetka sëpòł jesz snieg – zëma wcyg jesz chcała dac ò sobie znac. Tak kòmùdno minãò ji pòstãpnëch sèdem dniów. Zaczinała bratac sã z nocã. Wzërała na gwiondzë, jakbë szukajãcë w nich òdpòwiedzë na wiele krëjamnotów nieba i tegò, co pòd nim.

Timczasã bòcònc, lecãcë òstatkã sëtów, bëł coròz blëzi. Òd pòtkaniò swòji kròlewionczì dzelëło gò czilenòsce kilómétrów. Miòł nòdzejã, że nad renã mdã ju razã, pò baro długim czasie. Jesz swiëzë bëłë w nim wspòminczi ùszlëch dniów. Pamiãtòł, że chcòł pòlecec dosc kròtkò i jesz tegò samégò dnia przëszëkòwac chëcz. Le to mù sã nie ùdaò. Nòpierwi, jak bëł w lese nad jezorã, ùczuł, że chtos wòtò ò retënk. Bëł to bòber. Bòcònc znóny bëł ze swòjégò dobrégò serca i ni mògł tak prosto przelëcec kòl niegò òbòjãtno. Bòber zakleszczony bëł midzë dwùma drzewama. Pòwiedzòł, że chcòł zjesc sobie smaczne pòłnié, i wëbròł sã na szukanié czegòs apartnégò. Nalòżł swiëzã kòrã, òrt, jaczégò długò nie szmakòł, i próbòwòł òdgrëzc. Wnym cos sã na niegò zwòlëło. Bëło to jinszë drzewò, chtërno bëło sła-

bé i ledwò sã trzymało. Spadło òno akùròt tedè, czej zwiérz sã pòd nim schilòt. Bét tak ùłożony, że nie dòt radè gò przegrèzc. Na dòdwk drzewò reniło gò w ògón. Retènkòwò akcjò nie bëła letkò. Bòcón sòm nie bét w sztãdze ùniesc drzewa, tej zwòtòt jinszé bòbrè i pòprosył, żebè òdgrizałè drzewò tak długò, jaż całè mdze przegrèzłè na pòt i mdze mòżna ùwòlnic biédòka. Nim wszètkò ùdało sã zorganizowac i ùretac zwiérzã, zapòdł ju smrok. Bòcón bét tak ùmãczony, że ùdbòt so òdpòczãc i tedè dopiérze lecec do swòji bòcònczi. Domèsliwòt sã, że gwèsno je òna ò niegò zajisconò. Le òdpòczink zmienil sã w mòcny spik jaż do rena.

Nim pòstãpnégò dnia bòcón zdãżil òtemknãc òczè, ùczuł kòczã, co krzikało za swòjima starszima. Krzik bét tak pisklèwi, że nie dało sã gò nie czèc. Pòdniòsł gòwã i nad brzegã jezora, gdzie ùszłégò dnia ùplòtł sobie wietewczy, òbòczył ptiwajãcè rôz w jednã, rôz w drègã stronã kaczè dzecã.

– Co sã stało? Czemu tã tak krzikòsz? – spitòt sã.

Dzecã wèzdrzało na niegò wèstraszonyma òkrãgłima, czòrnyma òczama.

– Szukóm mòjich starszich. Mèma rzekła, że wszètcè, jò i mòje sòstrè, mómè sã ji trzèmac, ptiènac za régã, żebè sã nie zgùbic. I jò tak robiła. Le w jednym sztóce jò zmerkała na wòdze wòzkã. Òna bëła kãsk dali, tej jò do ni pòdptènała i zaczãła przèzerac sã ji z bliska. Czej jò wèzdrzała za mèmã i sòstrama, jich ju nie bëto! Nie wiém, co robic, gdzie jich szèkac! Bòjã sã! – płakało kòczãtkò.

– Spòkójno – pòwiedzòt bòcón. – Nalèzemè jich. Zrobimè tak: jò mdã lòtòt wkòt jezora i jich szukòt, a tã całè czas zdrzè w gòrã, żebès tã wiedza, że jò tu jem i sã nie nerwòwała. Jak jich nalèzã, to przèlecã pò ciebie. Le òpasuj, żebè nick lèchégò sã tobie nie stało, nòlepi sedz zataconò. Jakbè tobie cos zagròzało, to krzikòj jak nògòsni sã dò. Tej jò ce ùczèjã i przèlecã.

Bòcón wiedzòt, że sprawa je pòwòznò, tej robił, co le mògł, żebè pòmòc kaczi familii.

Lòtòt tak całi dzèń, jaż dopiérze na wieczór spòstrzègl kaczkã i szesc mòtèch kòczãtów òb czas wieczórny kãpielè. Pòdleccòt do nich blèzi i spitòt sã kaczi mèmè, wiele mò dzecy. Ta mù rzekła, że sèdem, i dorazu zaczãła je rechòwac.

– Jednégò ni ma! – krzìknãła.

– Ni ma, bò sã òbzerãto za wòzkã... – òdpòwiedzòt bòcón.

– I co terò? – słabim ju gòsã spitała kaczka.

– Wiém, gdzie òno je. Pòzdżè le, zarò je przèprowadzã.

Kaczka z kòczãtama czekała nad sztrãdã kòl pòmòstu ze strachã w òczach. Ùspòkòjiła sã dopiérze, czej òbòczèła swòje sòdmé dzeckò ptiènacè wiele miało mòcè w nogach. Czej bëto ju kòl swòji mèmè, ta nòpiewi zesstròfòwała nieùstèszné dzeckò, szczypiãcè je pò gòwie. Zarò pòtemù równak pòlizała je pò ti gòwie i pò jegò piórach.

– To dlò ni nòuka, żebè sã pilowac – rzekła tej do bòcóna i serdeczno pòdzãkòwała mù za pòmòc. I wszètcè pòptiènalè do kòczora, chtèren sedzòt w krzòkach.

A bòcón, wèzrajãcè na tã szcèstlèwã terò familiã, wèòbrazył sobie swòjã przìndnã familiã, chtèrnã chcòt załòzèc razã ze swòjim mùlkã. Pòmèslòt, że ten gwèsno téz je ò niegò zajiscony i mòcno steskniony. Minãtè jaż dwa dnìe, òd czedè bòcana przè nim ni ma. Chcòt jak nòchùdzy do niegò przèlecec, tej nie czekajãcè na nick, zaczął czerowac sã w stronã wèbrónégò przez nich placu na dódóm. Le mùszòt nòpiewi ùzbierac òbiecòné materiałè do zbùdowaniò chèczè. Tej pòleccòt na łãkã.

Zaczinało sã scemniwac, bòcón nie widzòt wszètczégò dokładno. I tedè stało sã cos straszégò. Westrzód sana bét pòwròz, w chtèren bòcón sã zapièntòt. Nie wiedzòt, jak sã z niegò wèdostac, i czuł, że z jegò nodzi lecy krew. Biòtkùjãcè sã całã noc z pòwrozã, nad renã ùmãczony ùsnał. Czej sã zbùdzył, òbòczył, że wkòt ni ma nikògò, chto mògłbè mù pòmòc. Leżòt tej tak przez czile pòstãpnèch dniów, z nòdzejã, że ùdò

sã jemù z tegò jakòs wińc. Przeleżòł tak do kùńca tidzenia i jegò noga w tim času zacząła pòmalinkù sã gòjic. Równak pò niedzelë nastafë deszcze, a nawetka sniedzi. Ni miòł téż za wiele jadłé. Ledwò co ùdało mù sã tej-sej chwëcëc jaczégòs òwada. Nowi tidzén béł dlò niegò baro cãżczy. Bëło mù zëmno, béł głodny i coròz barzi tracył nòdzejã na retënk. Na szczescé jegò noga wëzdrzała coròz lepi, tej zaczął pòmalinkù, delikatno, znòwù próbòwac sã wëswòbòdzëc. Pò wiele nieùdònëch próbach, w kùńcu mù sã to ùdało. Jegò redosc bëła wiòlgò. Ju miòł pòderwac sã do lotu, jak przëbòcił sobie ò cëlu swòji dłudzi wanodzi. „Doch ni mògå przëlecec z pùstim dzobã” – pòmëslòł sobie. Pòzëbròł tròwã, sano, słomã, wietewczy i rëgnął w nazòtnã drogã do swòji przinđny białczy. Le bëło mù cãżkò, béł słabi i lot baro mù sã dłużył. Równak wiedzòł, że miòł wiele szczescò, bò czëjbë sã nie wëpińtòł, nigdë ni móglbë ju wicy wezdrzec w òczë swòji bòcònczi. Béł czekawi, co òna terò robi, czë je bezpiecznò, czë za nim czekò... „A mòże stwierdzëła, że skòrno mie ni ma, to jò jã òstawił” – wëstraszył sã swòjich mëslów. „A co, jeżlë mò ju jinszégò mùlka?” – pitòł sòm se. Chcòł wierzëc, że to leno jegò fizycznò słabòsc pòdsuwò mù taczé smùtné wëòbrazenia.

Czej bòcònowi z daleka pòkòzało sã jegò zòczãté, le jesz nieskùńczoné gniòzdo, zaklekòtòł z całi mòcë. Na ten zwãk leżãcò bòcònka pòdniosła sã i ùzdrzała to, na co zdała òd dwóch niedziel – swòjégò mùlka. Terò, jakbë w jedny sekùndze, całò žëcowò energiò, chtërna z ni zlazła, wlażła w niã nazòd. Wëprostowała sã redosno i òdpòwiedzła na klekòt. Bòcòn dolecòł do ni i sòdł na gniòzdze. Z jegò głowë wëlecałë wszëtczë wãtplëwòscë. Zaczął kłasc ne zwëskóné materiałë do bùdowë. Nim wszëtkò wëjął, bòcònka przëcesnãła swòj dzób do jegò dzoba. Wiedzała, że terò wszëtkò je ju na swòjim placu.

Justina Pranszke

Chòri ząb

Lénka chòdzy ju do szkòtë. Wié, jak dbò sã ò bezpieczeństwò na drodze, ò zdrowié, higienã – wié, jak wòżny je spòrt na swiëzim lëfce. Wié téż, co nòlezi robic, jeżlë dopadnie nas jakò chòrosc. Lénka ju nieròz mia sznëpã, bòlòł jã brzëch i ùchò, ale jesz nigdë nie bòlòł ji ząb.

Lénka co dzén mëje zãbë. Mò swòjã szczotkã, taskã i pastã – to je zestòwk Mëstra Biòtégò Ząbka – tak gòdò ji mëma. Lénka wié, że trzeba mëc zãbë dokładno, rónnak wiadno mò jesz tëlì do zrobieniò... bòjkã do òbezdrzeniò, malënk do pòfarwieniò... ni mò czasu na dłudżé szorowanié. Mëmka ji sã co dzén pitò:

– Mòsz të dobrze ùmëté zãbë?

– Jooo... Dokładno! - òdpòwiòdò wiadno Lénka.

Równak jednégò dnia òkòzało sã, jakò bëła pròwda i terò Lénka mò chòri ząb.

– Chòri ząb?! – z ùrzasã òbzérò ząb w szpëglu.

– Ale jò doch mëta zãbë!

– Widzec za słabò... zãbë sã mëje pò kòzdim jedzenim. Pòmału i dokładno.

– I co terò? – rozplãkało sã dzëwczãtkò.

– Terò trzeba jic do dentistë.

– Do dentistë?! – słowò „dentista” zabrzmiało Lénce jesz barzi przërazlëwie jak „chòri ząb”.

– Dentista to je taczi doktór òd zãbów. Òn zòdny krziwdë nie robi – pòmòże cë! Napròwiò zniszczoné i lékarzi chòré zãbë. W swòjim gabinece mò zesel, w jaczim bãdziesz sedza jak pròwdzëwò królewò. Mò téż rozmajité sprzãtë, co mòże wëzdrzą niecekawò, ale są magicznë – dzãka nima zãbë przëstòwają bòlec!

Lénka nie bëła jesz nigdë kòl dentistë... Temù téż mia përznã strach. Tim barzi, że wiele

razy częła, że nawetka dozdrzeniai bòją sã do niego chòdzęc. To równak nie je do kùlca pròwda. Lédze nie bòją sã jic do dentistë ze strachù, le ze wstëdu, że tak lëchò dbelë ò swòje zãbë. Dentista je pò to, żebë pòmogac a nie straszęc. Bez niego na swiece wiele lédzy cerpiałobë straszny ból. Dzëwczãtkò bëło czekawé, jak te magicznë nòrzãdza zaczarzą ji chòri zãb i czë òd razu òprzestónie bòlec. Czej wlaża do bëna, ùzdrzała farwné scanë i ùsmiëchniãtégò doktora. „Tej włòzóm” – pòmësla i przëwita sã òdwòżno z dentistã.

– Witòj. Jem doktor Wewiòrka. Pòkòżesz mie swòje zãbczi?

Lénka sadła wigòdno w tim kròlewsczim zeslu, a doktor gòdòt:

– Widzã, że mëjesz zãbczi... le përzniã za słabò. Mómë tu dwa chòré zãbë. Czej zãbë są niedomëté, zacinają chòrzęc a tej bòlec – nót je terò wëléczcë. Zacinają sã téż rëszac te mlécznë ...

– Rëszac?! Mlécznë zãbë?! To w zãbach je mlékò?

– Nié, haha... rozesmiòt sã doktor. Zãbë mlécznë to pierszë zãbë człowika. Jak dzecë pòdroscã, tej te wëpòdają, a na jich placu roscã nowé – stałé! Czim wiãcy mlécznëch cë wëpadnie, tim sã robisz barzi dorostò – ùsmiëchnãt sã dentista.

– Ale czë to bòli?

– Nié... Czasã tegò sã nijak nie czëje, a czasã je blòs taczë delikatné czëcë. Nie jiscë sã tim wcale – to je czësto zwëczajno sprawa. Zãbë stałé mùszã òstac człowikòwi na całë zëcë, temù trzeba co dzén ò nie dbac. Wòżné je dokładné mëcë, ale téż jedzenié. Słodczë nie służy zãbóm... Żebë jima pòmòc, nót téż czãsto òdwiëdzac dentistã. Nié blòs tedë, czedë zãbë bòlą, ale téż tej, jak wszëtkò wëdówò sã bëc dobrze. Doktor kòntrolëje i pòtrafi zawczasu zaradzëc chòrobie.

To rzekł i pò tim zalëczył chòrëgò zãba, a tej ròczył Lénkã za dwa miesãce. Czej dzëwczã wrócëto z mëmã dodóm, òd razu wzało sã za szorowanié i terò mëje ju zãbë trzë razë òb dzén, barò dokładno. Lénka zaczãła téż jesc wicy jajów, sera, ògardowiznë, pic wiãcy mléka a słodczëgò... jé ju tëlì co nick. Wié, że cëczer, chòc je słodczy, barò szkòdzy kòzdmù człowikòwi. Czej przësedł czas kòntrolë, dentista zazdrzòt do gãbczi i rzekł:

– Në, Lénkò, zãbë mòsz czësté, zadbóné i zdrowé. Terò tã jes pròwdzëwim Mëstrã Biòtégò Zãba.

Lénka ju wié, jak dbac ò zdrowé zãbë. A té mòsz swój zestòwk do jich mëcò? Mòze téż òstóniesz bëlnym Mëstrã Biòtégò Zãbka? Biòj ze starszima do dentistë i dowiëdz sã, czë Twòje zãbczi są zdrowé.

Grégór Rozkwitalsczi

Zrobienié flészrã

– Tej jak, Bòles, môsz të zdóné, czë nié? – spitôł sã drëch Bòlesa z rzezniczzi prakticzzi, Erich Feldke, chtëren czekôł za régã do egzaminu w holu Céchù Rzemiaszników Flészrów w Prësczim Starogardze (Preußisch Starogard). Je 4 rujana rokù 1912 tej, czëj prawie te dzéle Pòlszczi bëtë w Zòpadnëch Prësach. Pitanié szło do Bòlesa, co wëchòdzyl z egzaminacyjny zalë i òd trzech lat ùczil sã za flészra ù rzezniczczégò méstra Ròberta Schultza w òddalonym òd Starogardu ò dwie gòdzënë piechti Pelplënie.

Spitóny Bòles cërzónowato òdpòwiòdò:

– Jo, Erich, móm zdóné! Mòzesz mie gadac „Wasto Czeladnikù”.

– Ale rzeczë doch, jak bëto? Je méster Glaubitz jaż tak òstri, jak gòdają?

– Nè jo, ni ma z nim szpòrtów. Òn spròwdzòł, czegò jò sã nauczil òb te trzë lata. Nòprzòd kòzòł mie wëmienic wszëtczë gnòtë celëca. Jò zabòczil ò czelescë, tej niã we mie szmërgnął. Dobrze, że òd celëca, a nie wiòldzi krowë. Na drëdzë jò miòł òskrobac ze szczecënë łeb dzerë, co to jã przede mnã ùbił i krew pùscył Héńk Rocznik. Wòda bëła swięzo gòràcò, jò bë sã bëł wnet pòparzil, a glockã jò sã skalëczil w pòlc, ale mie zarechòwòł. Pòtemù kòzelë mie rozebrac sztëk miãsa z ùda òd wòła. Na szczescé jò nie òstawił mächërzënow. Na kùnc jò miòł przëłożëc wiónczi wòrtzë z kastów na czije i pòwiesëc w wãdzarni. Bòczëta knòpi, bò czeladnik Rodhe je tak przëmãdrzati, że dòł jeden czij krótszi. Jak sã nie bòdzi, to całë wiónczi wòrtzë mògã znëkac na zòr w zòlnicë. Mie sã ùdało.

– A dostòł të cedel?

– Nè jo, kancelista wëpisòł ùrządowë pismio-

no. Sóm méster pòdiktowòł stãpién – gut.

– Pòkòz tej pòdpisë.

Wszëtczë kandidacë na czeladników pòzërajã bez remiã Bòlesa, chtëren búsno wëwijò sztërekańnym, jasno-zelonkawim kartónkã. Na titlowi stronie pòd barónkã z chòràgwiã je nòdpis Niemiecchi Zwiãzk Rzezników. W dole rãkã wpisóné miono i nòzwëskò – Bolesław Rozkwitalski (to cë je ale dzywné, ale je w nòzwëskù i „el”, i „zet”. Pisòrz wierã bëł Pòlòch). Na drëdzi stronie je jak wòł napisóné: „Boleslaus Paul Roskwitalski ur. 31.7.1893 w Janiszewku (niem. Neu Janischau) uczyl sië od 1.10.1909 do 1.10.1912 fachu rzeźniczego i uzyskał ocenę – dobry”. Pòdpisòł sã sóm princypòł Glaubitz.

Na kùncu pismiona je sztãpel cechù i zëczbë pòmëslnoscë na dalszi drodze zëcò dlò czeladnika – Boleslausa Roskwitalski. Dzëń – 4 rujana 1912 rokù.

Knòpi zaczãlë sã jaż zelony z gòrzu robic. Dzy-sò kòzdi z nich mùszi przëc bez ta mòrdãgã. Dwiërze òd egzaminacyjny zalë òdemkłë sã, dërchá skrzëpiatë. Wëlòzł wòzny w cemnomòdrim ancuchù z pòzłocónyma pagónama. W lewi rãce trzimòł lëstã.

– Der nächste Prüfling ist Erich Feldke. Ist dieses Frùchtchen da?

Pòstãpný za régã bëł prawie Erich Feldke. Bòles drëszno kòpnął gò w rzëc i letkò wëpchnął w dwiërze zalë – dobrze zëczy drëchòwi. Bòles czekòł za nim i zaczãł drzëmkòwac na łówce. Egzaminacyjny nerwë dopiërkù terò zaczãł ùstãpòwac.

***

Erich to jegò nòlepszi drëch w Pelplënie, gdzie òni sã razã ùczëlë fachù. Je sënã niemiecczégò kòwòla z pòdmiejsczych

pùstków Rozentäl (Rosenthal). W groma-
dze z Bòlesã co reno wanożëłë do méstra
Schulza do robòtë pò to, żebë ùczëc sã
fachù. Rzeziò na kraju Pelplëna nie je
wiòlgò. Kòle piòszczësti drodżi stoji drzewia-
ny bùdink ze strzechã, w chtërnym mieszk-
kò méster, a na pòdwòrzim stojã ledwò
dwa bùdinczi z plaskatima dakama krëtima
czòrnã papã. Pòd płotã wiòldzi òwczark
pasëje na òbërdzenié. Metalowò miska
na fùter kòzdã razã brzãczy òd lińcucha,
chtëren wiedno zdãzi przëtrëmac w skòkù
jazgòcãcégò psa. W cepté dnie zwiërz se-
dzy w bùdze abò w cëni szadégò dãbù.
Bùdinczi rzeznie, jeden i drëdżi z czerwóny
ceglë, majã malinczé òczenka i wiòldzé wie-
rzeje. W pierszim bùchtë dlò zwierzãtów
i ùbòjniò, w drëdzim flészarniò i chłòdniò dlò
wòrtzów. Bòles nòbarzi lubi robic w flészar-
ni, bò tam je wiedno ceptò i czësto. Biòtë
kachle òd sami pòdłodzi do pòsowë fiszczã
sã pòrcelanowã biëlã. Na biòtëch scanach
i pòsowie òsoblëwie òstro malëje sã ùktòd
przekładniów i transmisyjnëch pasów, co
nëkajã wiedno do przòdkù te mòderné, ze-
liwné, rzeznicczé maszinë. Za régã stojã –
wilk, kùter, masownica, kòcët do gòtowanio
i parzeniò, szprica i na kùnc etażowi wòzyk
do wiészaniò czijów. Miãdzë nima krzãtolã
sã òni, pòmòcnicë flészra, pònëkiwóny przez
czeladnika Egona Stedke i samégò méstra.
Bòles lubi pòchã zelów i przëprawów.
Nòbarzi widzy mù sã rozcéranié czosnikù
razã z solã i krësenië czãbru. Mòze téz
trzec mùszkatowi òrzech. Pòcha mejrónkù

rozmiëje rozprëniësc jegò wieskã dëszã.
Kòle méstra dówò sã téz do wòrtzë wiele
gòrczëcë i pieprzu.

Bòles z paniã méstrowã, czëj je wòlnò òd
gzubów, baro lubi wieszac dładzë sztëce
czijów na pòdwòrzim, żebë wòrtzë sësztëte
sã na słuńcu. Te niekùńczãcë sã rzãdë wi-
szãcëch pãtów, òd flészarni jaż do płotu,
a na kòzdim cziju fiszczãcë sã czerwònowé
zawijasë dozdrzeliwajãcy wòrtzë. Pòtemù,
w zrobionëch wòrtzach, widzy pòzëtk swòji
robòtë.

– Cëkawé, gdzie jò pùdã pò nòuce ù méstra
Schulza? Tuwò nié, bò je ju czeladnik, a dlò
drëdzégò placu ni ma. Mùszã wierã przëcy-
gnãc do Starogardu abò jesz dali òd mëmë.
A mòze weznã mie zarò do wòjska? To dô
wòjnã. Mòze dzãka temu Pòlskò òdzwëskò
wòlnosc? Czeladnik Stedke gòdòł, że jak
bët w stolëcë, znaczi w Berlënie, to wi-
dzòł paradã wòjskòwëch mòbilów, co cy-
gnã kanónë. Cëdowòł sã kómpaniji rów-
nëch sztrëbòków Jãgrów w fiszczãcëch
pikelhaùbach.

Bòdòj Niemcë szëkùjã sã do wòjnë. Le
Aùstriacë i Ruscë nie dadzã sã za nos
pòcëgac. Mòze ti kradniëlcë sã pòsztridëjã
i dzãka temu Pòlskò znówù nastónie? To
bë sã przëdałò gadac w swòjim jãzëkù,
a nié dërch szprechac. Erich fejn chłop,
ale to niech le òn sã pòlsczëgò nauczë. Jò
ju nawetka nauczil gò gadac „dzień dobry
pani Rozkwitalska”. Pròwda, że brzëmi to
smiëszno – „dzin dybry frau Rockwitalski”,
ale dô sã zrozmiec. Dlòtegò nasze nòzwëskò

pòchòdzące òd rozkwitaniò pàków biòtèch róż, dlò Niemców pisze sã bez s. Niemcè s czètajã jak z, a z jak c. A jak smiészno gòdajã pòlsczé miona. Miast Paweł gòdajã Paul. Z Maceja robiã Matthiasa, jakbè sledza. Nè nié, mój syn nie bãdze sledzã! A co robiã z mionama dzéwczãtów? Abò cos dodadzã, abò ùjimnã. Nasza pòtcëwò Hana zmieniwò sã w Hannah, a Dorota w Dorothea. Z Jolantè robiã Jolanthe. Nòbarzi widzy mie sã łucjò – gòdajã prosto Lucza.

Jooo! Czeladnik! To ju brzèmi czèsto pòwòżno. Bãdã mógł załòżec swòjã flészarniã. Jak zarobiã wiele dètków, to zbùdèjã bùdink. Fejn bãdze miec pòrã sztuk dzòtków. A nòstarszégò sèna nauczã swòjégò fachù. Bãdzemè rzemiãsnikama z pòkòleniò na pòkòleniè. Kùnc kùnców wiedno bãdã jesc wòrztè. Ciekawé, czè za sto lat lèdze bãdã téz tak ròd jedlè sèzoné wòrztè wedle mòji receptè? Wòrta a’la kaszëbskò.

Jo, to fejno brzèmi – a’la. Mòże bè tak miec córkã Alã? Abò chòcbè le wnèczkã? Co? Nié? Tej prawnèczkã! Co?! Téż nié? Dopierze praprawnèczkã? To ju bãdze pò 2000 rokù. Jak tej bãdze wèzdrzòł Gduńsk? Jak Berlèno, czè mòże bãdze wiãkszè? Jak w tèch casnèch ùlèczkach zmiescã sã wiòldzè àutòlè wòżącè setczy lèdzy. Pewno bãdze trzeba zaprzègac sto kòni. Nè dècht, że zastãpiã je mòtòrmòbile. Jo, za sto lat, to ju bãdze jiny swiat. Wierã tedè lèdze bãdã latac w lèfce. Le jak? Przèczepiã so skrzydła ze sztofù do pleców?

***

– Nie spij Bòles, bò ce òkradzã. Dòj piãtkã wasce Czeladnikòwi Feldke.

Bòles òdeckł. Przed nim stojòł rozparmiéniony Erich.

– Tè mòsz zdóné! Òbùj jakã i mòzemè jic na piwò. Jò ciebie pòstawiã. I niech sã swiãcy flészersczy fach. Sto lat!

Skaszëbita Paulèna Wäserskò

Zuzana Glèszczińskò

Wena

W domù Dãbsczich wieczòr mijòł jak wiedno. Kãsk kòmùdny dzèń sprawił, że wszètcè sedzelè doma i zajmòwelè sã swòjima sprawa. Mèma czètafa ksążkã we wiòldzim zeslu, tatk czèszcił bótè do robòtè, a starka wèszywała nowã chùstã. Całi ten spòkójny òbròzk zakłócył naròz wiòldzi wèbùch córczi. – Ju ni mògã, nigdè wiãcy do tegò nie sadnã! – zarò bèto téz slèchac trzòsk i bãbnieniè. Strop jaż dèrzòł, czèc bèto gòsna mùzykã.

– Bòze, jã ju do resztè pògrzało. Paweł, zròb tè cos, matizer noga! – matka, chtèrna bèła baro zajãtò czètanim, pòdniosa znad ksążczy swòje kãsk zmãczonè, a terò téz nagòrzonè òczè. Zdrzała na swòjégò chłopa zdajãco bez szkła brèlów.

– A co jò cè za to mògã, że naje dzeckò mò cos taczégò jak hormònè? Czègò tè chcesz, żebè jò cè wèczarził spòkójnã córkã? – tak samò zli òdpòwiedzòł wasta Paweł, chtèren bènòmni ni miòł chãcè lezc w pèsk lwa.

– Mèmkò, pòwièdz mie, na cèz mie je taczì chłop? Òj, Bòze, Bòze... – zaczãła lamentowac wastnò Dãbskò. Znikãd pòmòcè, a mùzyka bãbnowała coròz barzi.

– Wiéta wa co, żebè z włòsnym dzeckã nie rozmièc pògadac, jak sã cos dzeje! Jò sama pùdã, bò mie ju głowa pãkò òd tegò waszégò skrzekù – pòwiedzãła starka Janielka, nestòrka rodu, òglowò pòwòżónò we wsè i wèstrzód spòlècznoscè kòła gòspòdiń wieszcich. Jak pòwiedzãła, tak téz zrobiãła i za sztòt bèła pòd jizbã swòji córecznicè. Wòkalista przerazlèwie wrzeszczòł w cèzym jãzèkù, wèrzucòł òn pewno swòje wszètczè żòle i jinszè jiwрэ. Leno dlò starczy i jinszych nòlèzników familie bèł to leno niezrozmiãfibùlbòt i trzòsk, nick

wiācy. Starka jaż sã przeżegna przed wejściem, bõ wrażenié bëło pò prõwdze kąsk przerõzajęcé. Jaż w swõjich stõrzech gnõtach czëta to całé wiõldzé nieszczescé.

– Dzeckò, jes tã tam? Halo? – narõz dało sã czëc klepanié na dwiérze. Janielka zaczãta spòkójno. Ale nie ùczëta nick òkróm wëcëgò tegò przeklãtëgò spiëwõka czë jinszëgò pùrtka.

– Kąsk przesõdzõsz bąbelkù, jõ tuwò do ce przësza pògadac, a tã mie taczim rëkã raczisz? – pò tãch słowach rëk sã zrobił, pò prõwdze, jesz gòrszi. Starka sã nagòrzała i tak ji cësnienié pòszło w gòrã, że niewiele pòmëszlã i wrzasnãta leno:

– W jimiã Bòsczé, wchòdzã!

Czejbë òpisac nen widok słowama Janieli Dãbszci, na gwës pòjawiłëbë sã tam słowa taczé jak: òkropny, straszlëwi, szatańszci. Pól szafë na zemi, kòrtczci szmërgniãtë w kòzdi mòzłëwi nòrt. Tonë pògniotlëch kùgelków wëpòdajęcëch z kòsza. Gardina z jedny stronë scygniãtò, karnisz trzimò sã òstatkã sël.

– Słõdzczi Jezëskù, dzeckò, co tã tu mòsz narobioné? – starka robiła wiõldzé òczë i tak

zdrzała ròz na jizbã, ròz na swojã córecznicã. Mądré, kòchóné dzeckò. Co terò je lóz? Coròz mni jã òstatnyma czasama rozmiãła. Westchnãta cãżkò na nã mësł.

– Starkò, dõjce mie pòkù... jõ nie chcã z wami gadac... – sedzała tak zwiniãtò w kùgelkã na łòżkù, tãż peñnym kòrtków w piãclëniã i kratkã. Czãsc z nich bëta pòdzartò. Dzes cësniaãtò w nòrce starka przeùwazëta gitarã. Narõz ten smùtny òbròzk zaczãł sã ùkładac w logicznã całosc.

– To ò to jidze? Znõwù twòrzisz i cos cë nie wëchòdzy? – ton gòosu Janielë zrobił sã miãkshi. Pòmału ùsadła kòl córecznicë, tak żebë nie spòszëc tegò wrãzlëwëgò stwòrzõnka. Kòchónò mòtò zaczãta płakac jesz mòcni.

– Twòrzã, twòrzã i na co mie to twòrzenié, jak jõ ni mòm w głowie nick, leno pùstkã! W najim karnie wszëtcë chcã ùczëc cos nowëgò, tak wierzã we mie, a jõ nick ni mògã zrobic, bõ mòm takã... blokadã... Jem jak jaczi òszust – płacz narõz stòł sã lameñtã. Starka złapała kùgelkã za rãce. Wezdrzała pòwòżno w ji czerwioné òczë.

– Më sã ju kãsk znómë, nié? Të nie jes zódnym ószustã i bëlno ò tim wiész. Kòchòsz to, co robisz. Na wszëtkò prziińdze czas. To na gwës ne paskùdnë skrzatë mączã cë w głowie.

– Skrzatë? – kùgelka pòdniosa głowã i na sztót przestała chlëchac. Starka ùsmiéchnãła sã w dëchù. – Mòjich drëchów nazëwòsz skrzatama?

– Nié, mie jidze ò skrzatë wenokradzi – rzekła starka. Na czerwiony twarzë dzëwczëca malowało sã zaczekawienié, chtërne chùtkò zdzinãto.

– I co to taczégò? Starkò, jò jem kãsk za stòrò na taczë bójczy... Zresztã, co to mò pòspólnégò ze mnã? – znòwù wëkrzëwiła lëpë w pòdkówkã. – Jak takò gùpò rzecz mò sprawic, że pòczëjã sã lepi? Nick na tim swiece ni mò mòcë, zëbë mie przekònac, że jò sã do czegòs jesz nadòwóm.

– Mòja mëma mie wiedno òpòwiòda takã historiã, czëj jò ji gòdała, że ni móm ùdbë na nowé wzorë do wësziwkù. Leno wëfãczë tã mùzykã, proszã cã baro – pòwiedzãła kãsk zniecierplëwionò starka. Dzecë w tëch czasach... W ji latach młodoscë tak cos bëło nié do pòmészleniò, zëbë gadac taczë rzeczë. A nawetka òglowò gadac, jak stark czë starka chcała cos òpòwiedzec.

– Starkò, proszã cã, jò nie chcã! Jidz stãd... – pòczãła na nowò chlëchac w dekã, w jakã bëła òwiniãtò.

– A matizernoga, dzeckò, dòj mie cos pòwiedzec, jak starka do ce wëcygò rãkã! Wa młodi nie rozmiejeta, jak wòznë to je. Dòj mie piãc minut. Mòze to pòmòze, mòze nié. Ale nie bãdã wzerac, jak dzeckò mòji còrczi cerpi.

– Në, tej mògã kãsk pòslëchac... – pòwiedzã kãsk skònsternowónò całim nym gòdanim córecznica. I pò tim Janiela zaczãła swòjã òpòwiesc.

– A bëło to tak...

Dòwno temù lëdze wierzëlë, że w kòzdi chëczë mieszkajã skrzatë. Jeżlë sã chcało z nima zëc w zgòdze, tej na progù stòwiãto sã

wieczorã mlékò i jinszë smaczci. Czëj sã nie dbało ò swòje skrzatë, zaczinałë robic swòjim gòspòdarzóm rozmajité psotë. Z czasã w tãczì chëczë dzałë sã nieszczësca i zaczinała òna jic w rujinã. Bëł czedës taczi chłòp, co sã paròł w rzezbìarsczim kùnszce. Snòzë cëda òn twòrził. Swòje rzezbë sprzedòwòł wnet na całi swiat. Jegò dokazë zdobiłë kòscotë, sądë, co sã leno dało. A do tegò żył we wiòldzi zgòdze ze swòjima mòlima drëchama, chtërne pòzëwòł wenkama. Wenczi czasã nawetka miałë starã mù kãsk dopòmòc z jegò dzełama, czëj òn spòł. Jednégò razã wiòldzi pón zaprosył gò do se na ùctã, zëbë òpòwiedzòł ò swòjim rzemiãsle. Tam równak szlachta nie bëła mù tak przëchilnò. Bò mòze gò szónowelë na całim swiece, leno òni nie bëłë z tegò ròd. Z wiòldzi zòzdrosccë i zòwiscë pòwiedzëlë, że rzezbìòrz je jimrotny i bez wòrtoscë. Zawstëdzony wiòldzi pón wëprosył gò z gòscënë. Chłòp nie przëjął tegò za dobrze. Wrócył dodóm i pò tim ju nigdë z niégò nie wëchòdzył pò nick jinszégò jak jestkù. Bëł baro roztrzepóny, ni mògł dońc ze sobã do pòrzãdkù. Z tegò wszëtczégò zaczął zabòczëwac ò swòjich skrzatach. Jesz na pòczãtkù òne próbòwałë jakòs zwrócëc na se ùwògã chłòpa, leno òn je zbiwòł z coròz wiãkszã agresjã. Tej z jegò drëchów stałë sã nòwiãksziã wrogama. Bez zwëklëch psotów, zacząłë psëc sprzãtë i w nocë szëptac mù do ùcha straszne rzeczë. Ùtwierdzałë gò w przekònanim, że ju sã do niczégò nie nadòwò i nigdë nie dò radë stwòrzëc czegòs dosc dobrégò. Minãłë całë miesãce, jaż w kùncu człowiek jakòs sã zebròł w se. Pòszedł do doktora, a tej do ksãdza. Dòktòr pòmógł mù ùłożëc wszëtkò w głowie, a ksãdz pòkropił chëcz swiãconã wòdã. Miało to przepãdzec skrzatë „wenokradzi”, jak je pòtem pòzëwelë lëdze w òkòlim. Na wiele to sã równak nie zdało, bò nimò, że òne zdzinãłë z chëczë, to ùdało sã jima zasòc w jegò mëslach wenokradkòwë zòrno. W gòrszich chwilach wcyg gò zgało. I tak to

zôrno zwątpieniô dali chòdzy pò głowach artistów, rzemiãsników, jinżinierów i wszëtczych, co czedës próbòwelë twòrzëc. Z zôrna rosce strach, a ten rozchòdzy sã pò całim cele. A z tim biòtkòwac to je baro drãgò. Zôrna nie dô sã ùsënac, leno mòzna przestac je pòdlewac.

– Jak przestac pòdlewac zôrno? – chciała wiedzec córecznica, chtërna słëchała òpòwiescë jak zaczarzonò.

– Nólzi to bë bëto nie słëchac jinszych lëdzy. Czejbë rzemiãsnik nie pòsłëchòł zli szlachtë, nigdë bë nie òbrócył swòjich mòlëch drëchów procëm se. Mòzna pòwiedzec, że czej człowiek je w zgòdze ze sobã, tej je téz w zgòdze ze swòjima skrzatama. Bò widzysz, skrzatë sã jak takò mòtiwacjò czë mòże téz wena. Nie je drãgò sã wepalëc, jezlë ni môsz filtra na to, co gòdajã lëdze. A ju na gwës taczci, co sã nie znajã na tim, co robisz – wëdolmaczëta Janiela.

– Nie dô sã nie słëchac... – zmartwiło sã dzëwczã. – Starkò, bò jò nôwiãkszą redosc móm z tegò, jak mie słëchajã. I wszëtczë ùwòdži mie pòmògajã sã rozwijac.

– I w tim, mòje dzeckò, ni ma nick zlgò. To jidze ò to, zëbë sã ceszëc z tegò, co robisz,

tak dlò se. Nié leno dlò pòklaskù. Tedë twòja pasjò rezonëje na jinëch. Jezlë mëslisz leno ò ùznanim, skazëjesz se na pòrazkã. Lepi je przestac mëslëc ò tim, jak wiele lëdzy mòżesz zawiesc. Bò to jidze ò to, czë tã sã dobrze czëjesz, czë tã sã dobrze bawisz. Pòswiãc nã energiã na mëszlenië ò tim, jak jic w przòdk – zakùnczëta wëklòd starka. Ùsmiëchnãta sã przë tim letkò.

– Në dobrze... pòmëszlã nad tim – òddała ùsmiëch córecznica. – Wiëce wë co, starkò, bò jò tak pò pròwdzë napisa cos nowégò, leno jò nie wiëm, czë to je dosc dobré... a mòże równak wiëm. Je dosc dobré na mòje standardë – zasmiało sã dzëwczãtkò.

– Proszã cã, mòje słunòszkò, gròj, gròj i gròj... – letkò przëmknãta òczë starka. I tak w miłi atmòsferze, wëstrzòd zwãków gitarë, minãta jim reszta wieczorù. Dwie artystczci zagłãbioné w mùzyce.

Starka i córecznica.

Leno na dole sedzelë wcyg wërzastli starszi, pò tim, jak krzik i wëcë sã tak nògle skùnczëto. I òd dwùch gòdzyn nie dało sã nick czëc. Naròz òdezwała sã matka:

– W jimiã Òjca i Sëna, wierã dzeckò nama padło. Paweł, biòj pò gromicã...

Adóm Hébel

Slédny dzékùs

Mòže të môsz wżaté do rãczy ten tekst, bò cebie zaczekawiło, cëż to je za apartny strëch, co òdwalit taczé kòmédie na Wigònie. I jo, jò mdã pisòł Wigón wiòlgã lëtrã, bò to bët mój Wigón! To sã tak zwało, bò przòdë fùnkcyjã tegò placu bëto pòsanié krowów. Pòzni ni miało fùnkcje. I to waju tak mierzëło. Sztëk za nim je las i do taczi przitczy górë to téż je teren Wigònu, dopiérze jidãcò krëbtã wiżawë stegna z łówkama i tóblëcama z jinsztrukcjama fizycznëch czwiczeniów to ju nie je Wigón, le straszno greńca kòmùnikujãcò sërím głosã „tuwò sã zaczinò teren, jaczi mò przëpisónã fùnkcyjã”.

Wëszło na to, że Wigón to bët jeden òd slédnëch dzëczich terenów na swiece. Jò tu ni móm na mëslë nieskazony lëdzkã rãkã przyrodë czë dzunglë zamieszkoný przez lëdzy nieznanãcëch Èuropejczika, bąbelnapitków i historiów ò stòrëch babach òdkriwajãcëch swòjã seksualnosc, jaczé sã pisóné, bò jaczims cëdã wszëtcë w te artikle wlòżają. Mie jidze ò teren, jaczëmù władza nie przëpisa niżòdny fùnkcje. Wigón nie służy rekreacje, nie je mólã retencje wòdë, jegò roscënë nie òczëszcziwają lëftu, dzecë nie przëchòdają tuwò na bùtnowé ùczbë. Ten plac prosto je. Je i tëli. I to waju tak mierzy.

A jò jem przëpisóný do Wigònu, jò jem tak samò bezfùnkcyjny w waji perfekcyjny spòlëznie, jak ten móg zemi, jakò bë mògła bëc òdkrojonò òd naji planëtë jak sztëk tortë, a pòzni zberczy ti dzurë zesztëpòwóné tak, cobë jeden pòtrzëbny do czegòs kùnc sã sparłãczył z drëdzim peñniãcym wòżną rolã. Ni mòže bëc tak, że rosce sobie tròwa

i zelëskò, je nëzka jaczëgò fùndamañtu bùdinkù, co nigdë nie pòwstòł, że to, co tam rosce, nie je wërównóné, a produkcjò lëftu, drzewa i biodegradowalnëch elementów nie je òptimalizowónò. Nawet rezerwatë sã rozplanowóné tak, cobë miałë jakã fùnkcyjã. A Wigón pòd lasã ji ni mò. I to waju mierzy. A mie mierzy to nadòwanié fùnkcyjów kòzdi aktiwnoscë. Nigle jò sã stòł niefùnkcjonalny, jò robił teater. Bët to ale teater! Ròz pò wëstãpie më (jesz nawet dosc trëzëwi) zëblòkelë kòstiumë, a wëszło, że jeden òd naszich miòł naje ruchna dze schòwóné. A to bëto kòl jezora, tak më czësto gòti sã karowelë do wòdë! Abò jinã razã më zrobilë takã laùrkã z gówna. Më mielë rôcznë samòrzãdòrza, co robił ò cos tòkle i më wëstawilë kòmëdiã, dze wszëtcë widzelë, że przëdny, nòbarzi wërãpiony bòhatëra to bëta pòstacjò tegò wójta. A ten sedzòł w pierszi rëdze, a sã cesził! Jesz kwiatë na kùncu dòł, a gòdòł, że tak czegò bë miało bëc wicy. A lëdze sã smielë! Në i pòzni sã zacziãło. Że teater bë sã miòł rozwijac, tedë mòže jakã stowòrã załòżëc, ùdëtkòwienié wëżorgac... I w tim czasu jò stracył całë czëcë binë. To, co dlò mie bëto krëjamnotã, ledwie rozmiòną, ale òdkazywónã jinym, proscenium, za jaczim sã tacëła drama nieòpisónò, do chtërny jò le letkò rozchilòł sztorã, to wszëtkò sã stało sëchima słowama w rubrikach. „Rozwijanié kùlturowëch kòmpetencjów mòłowi spòlëznë”. „Realizacjò kùlturowëch pòtrzëbów mieszkãnców wëkluczonëch kòmùnikacyjno terenów”. „Promòcjò kùlturë”. Jak jò słowa „promòcjò”

nie lédóm! Wszètkò promùjemë. I mómë skòpicã lédzy, co promùją, i taczych, co są ti promòcje òdbiércama, ale kùli më mómë lédzy, chtèrny ŽĚJA tą krèjamnotã, jakã jima rozwidniwómë? Jò nie chcòt „kùlturowèch kòmpetencjów rozwijac”, a łączba z krèjamnotã to bëło cos, czegò nen wèrãpióny wòjt nie rozmiòt, nie rozmielë òbzèrnicè, co merkelë, ò co jidze w ti kòmedie, nawet aktorowie wòlèlë sã wigòdno w tèch rubriczkach rozsadanã i rozwijac teater promùjącë kùlturã strzòd mieszkańców wèkluczonèch kòmùnিকacyjno terenów. A jò szukòt za placã, jaczegò w niżòdnã tabelkã nie wpisã. I nalòzł jem swòjã Òbiécónã Zemiã, swój „kròj wòlnèch i dodóm dzyrsczych”, swòje Eldorado. Jak sã òkòzało, tegò skarbù pilèje smòk fùnkcionalnoscè i nie dò mie przesadewac całima dniama na mòjim Wigònie.

Wa sobie mësłita: „cèz ten strèch pleszcze? Ni mò òn nic pòwòzniészégò do robòtè? A nawet jak chce mùdzèc, tej czemù prawie tam? Kò nen Wigón to nie je jaczis snòzi, dzèczy teren. A lédze w mòjich latach mògã kòrzèstac z pùblèczny kòmùnিকacje darmòk i jachac do jaczegò rezerwatu, nieskażoné lèdzkã rãkã kròjòbrazè i zwierzãta òbezdrzec. A nen plachc z wèschłã tròwã, betonowima grèzgòtama, szkłã òd bùdlów i bùkama nie je wòrt bronieniò”. Ale mie nie jidze ò plac. Mie jidze ò swiat wòlny òd tabelków, realizowanìò załòzonèch célów, òd tegò, co wa kalkã z anielsczégò jãzèka „dedikùjeta”.

Czej jò bèt młodi, tedë më lóprowelë pò

nym bùkòwim lese. Ze szpècu grzèpòw bëło tak dalek do dotu, że jezlè sã widzało co czekawégò, tej sã mùszało pòdjimnac pòwòznã decyzjã ò jidzenim w dól. Ze swiãdã, że pòzni nazòd sã mdze klatrowało na górã. A w dotach bëłè dãple, błotka, stojãcò wòda, z jaczi, jò przèsygóm, w kòzdi chwilè bë mògła rãka jaczegò mòrzkulca wèlèzc. I ròz ma tak z bracyną szła pò tèch grzèpach, schòda do tèch bagnów, tej zòs szèplowa stopama pò tèch szèchtach brunèch lèstów nachòdajãcèch na se co jesén i w kùncu ma doszła do placu, dze pò òstrim zlèzenim w dól sã cygnie łãka. A dali jaczé grzèpè chòjnama òbrosté. Bèł to ale widok! I bëło to ale òdkrècé! Bùszny, że móma widzoné taczì plac, nié do kùncu rozmiejãcè, co w nim je piãknégò, prosto widzãcè, że to co jinégò, jak bruné mòrze grèbèch bùków, jesma bëła ròd, że stało sã cos, co òdròzniło ten dzén òd drèdzich spãdzonèch w tim lese. Jesma so mësłala „docz tu ni ma łòwczì? I docz tèch bómów na stokù nicht nie spùszył, to bë bëło lepi widzec?”

W kùncu spùscèlè ne bómè i zrobilè plac do sadnieniò, a przè wlèzenim do lasu tòflã z landkòrtã i zaznaczonym widokòwim pùnkta pòstawilè. I co? Jò terò widzã fùl lèdzy jidãcèch w rekreacyjnèch célach, realizèjącè zdrowòtné załòzenia, jaczi ju nigdè nie zrobiã tegò, co jò i mòj bracyna. Nie òdkrèjà tegò placu, chòcbè dlò samèch se.

Las to dlò mie bëta krèjamnota. Jidzesz tam, chòcle tè nie wiész, co òn cebie dò. A mòze

prawie temu jidzesz? Òddëchac lëftã, wpuścić w siebie cos niezónégò, co mòże ciebie òdmienic. A terò? Jidzesz spełnic rekreacyjną pòtrebã, òrganizm zmòcnic, outdoorowé kòmpetencje zwikszyć, mòtorikã pòlepszyć. A czasã nawetka, w wëdzelonym terenie so wëpic. Tëli, cobë dopùszczalnégò prizu nie przekroczyć i cobë rekreacyjny cël zjiscëc. A jò to pizã pò czile piwkach. Zòzdroscysz? Dolëbòg, je czegò, schematicznò mòłpò we fùnkcyjnalnym cyrkùsu!

Wa diòblë! Wa mie mòta gwìòzdzë wżãtë! Wszëtkò mùsi bëc tak òswietloné, że nie widzëm negò ògnia widné lata òddalonégò, ale pròwdzëwégò, wëkrocziwającégò nad zëcé naju, najich nòrodów, naji planëtë. Bò docz to widzec? Lepi miec òbswieltoné, dze je plac do zaparkòwaniò na dzysëzi wieczór. Docz kòronë brzadowëch bómów mają sëgac nieba, lepi cobë jabka rostë na wësokòscë remionów. Bò wszëtkò co je wikszë jak człowiek, mùsi bëc abò zastòniãtë, abò zmniészóné, abò, jak mamùtë – wëtłëktë. Jesta wa ze se rôd? Je to fejn bëc nòwiksi, nòmòcniësi, nòbarzi zajebisti? Wiòlgò pënka mamùtów tak waju mierzëła?

To mòje gòdanië, pòtencjalny/ò czëtińcu/kò, je pewno dlò ce jak stãkanië starëszka, co nie rozmieje dzysëszich realiów. Co sòm so szkòdã robi tim, że nie chce wyc dobra, jaczé mù dówajã czasë, chtërnëch szcëstlëwie doził. Ale jò ce gòdóm – z nas dwòje to jò jem młòdszi dëchã! Jò lóprowòł pò lese, jaczi do niczegò nie bëł, jò robił teater, chtëren nie dòł sã w rubrikã wpisac, jò òdkrił to, co ciebie na landkòrcë cëchùjã. A tã jes jak nen stòri òblektë w cwéter mrëk, co mùsi miec wiedno jistną zupã, bò nic jinégò mù nie szmakò. Jò przëjimòł zëcé taczë, jaczim je, òczarzony jegò farwama, nieròz szarima, sztòłtama, nieròz òstrima, jò bëł jak młòdzónk, co w miesãdzowã noc bez òkno sã karowòł do jizbë brutczy. A tã? Mòsz szkòlenië z bùdowaniò relacjów.

Wiadło ò tim, że mój Wigón je ju slédnym w kraju i jednym ze slédnëch na Zemi pla-

ców, jaczé jesz ni mają niżòdnégò zastòsowaniò w òczach Swiatowégò Rządu z jedny stronë barò mie zasmùcëto, z drëdzi dało bùchã. Jò wiëm, że wa chceta wszëtkò kòntrolowac, nie dac placu na nic, co bë nie bëło waje. I temu jem bùszny, że czëj jiny sedzã na ti łòwce jak starëszkòwie przëprowadzony przez dozërnice, jò jem ten jedurny, co biëgò, jak za knòpiczich lat i spãdzywò czas dlò sami afirmacje zëcégò, a nié w jaczims arbitralnym lëdzczim cëlu. Że robiã to, bò to je piãkné, bò słuńce zachòdajãcë za grzëpã, malëjãcë cënie stòrëch bùków na mòjim Wigònie ùmòzłëwiò òczarzenië, a nié fòtosyntezã. I tak jò sobie wëòbròzòm mój kùnc. Terò je lato, zeloné lëstë zakrywajã górã, na jaczi biegajã lëdze w lateksowëch kòstiumach, cobë pòlepszìwac stón fizycznégò zdrowiò przez aktywnosc na swiëzim lëfce. Tu, na dole, na Wigònie jem leno jò. I słuńce, co grzeje mój kark. Jò nawet nalòzł plac, dze midzë gajdama drzewów ù górë je wòlné pòle i jak jò zawisnã, tedë mój kark mdze sã grzòł w słuńcu...

Pòlëtë kòmanãanta pòlicje z 13.07.2054 r, Zòpisci samòbójcë spalëc.

Cało denata je skremòwóné. Jegò prochë wëzwëskóné jakno szit w ògrodze pełniącym edukacyjno-gbùrskã fùnkcyjã zlokalizowónym na terenie zwónym donëchczas „wigònã”.

WÒŻNÉ

Ta pòwiòstka nie zachãcywò do samòbójstwa. Jeżlë Të mòsz mësłë ò òdebranim so zëcégò, zazwòni do Centrum Wëspiarcò Lëdzy w Psychicznym Krizysu na nr 800 70 2222

Dzeczny Telefón Zawierzeniò Rzecznika Prãwów Dzecka – nr 800 12 12 12

Justina Pranszke

Szôłtësczé zéńdzenié

Ò tim, że nôlepszim szôłtësã w naszi gminie jem jô, wié pewno ju kôzdi, ale tima, co jesz ò tim jaczims cêdã nie czëlë, wôrt je to rzec. Taczégò drëdzégò dobrégò gòspòdarza ni ma na całëch Kaszëbach. Rządzą dopiérkù òd zeszlégò miesãca, ale mùszã rzec, że mie to dosc fejn jidze. Òd razu spòkój, nic sã nie dzeje. Sygłò, że jô òstôł szôłtësã i wszëtczé kłòpòtë same sã rozwiãzãłë. Òd wiedna jô wiedzôł, że na to stanowiskò lepszégò człòwieka we wsë nie naléżã... Mądrzëszégò òd mie tu ni ma, tej ni ma co sã dzëwòwac, że to mie wëbrelë na taczé wôżné stanowiskò – dzyw blós bierze, że dopiérkù terò. Dzãka Bògù, że nie bëło zòdnëch jinëch kandidatów. Przez całë żëcé cãżkò robiã i w kùncu trôfia mie sã jakòs letkò robòta – lepsi pòsadë jô ni mógl so wëmarzëc. Terò nie jem ju dlò lëdzy Józym, le szónownym Pónã Józefã – nôlepszim szôłtësã w gminie.

Przëszedł czas na pierszé zéńdzenié szôłtësczé. Òblekł jô sã w nôlepsi wãps, jaczi jô w szafie nalôżł i czadzył do szkòłowi swietlëcë. Ju przed czasã sedzôł jô érne przë biórkù, jak przòdë nasz stòri dërektór i czekòł na mòjich kòchónëch wëbòrców. Wiedzôł jô, że òkróm tëch pòrządnych mieszkãnców przinãdã téż ti nôbarzi cekawi z cekawëch i Każi, chtëren jidze wszãdze dze sa blós dò, z nôdzejã że dzes mù sa trafi co mòcniëszégò do wëpicò.

Pòmalinkù sã lëdze schòdelë i równo ò szòsti pò pòłnim zaczãlë më tã przemiłã debatã. Żebë jô wiedzôł, że jich tak na gòdanié weznie, tej jô bë òd razu przëniòsł so z chëczy pòdwiëczòrk, pierznã do spaniò i cos do zatkaniò ùszów – dzerlë sã jeden przez

drëdzégò. Blós za tim jô tam szedł, żebë sã dowiedzec, że wszëtckò lëché, co jich spòtikò, to je mòja wina. Blós le jeden Każi sedzôł czësto cëchò, taczi wëpòszony jak niebòròk w nòrce i pierszi rôz zachòwòł sã lepi jak reszta lëdzy.

Ju na samym wstãpie zacząłò sã narzékanié, że zéńdzenié je dlò jednych za wczas, a dlò jinëch za pózno. Kò pewno – nôlepi, żebë jô sã z kòzdim òsobno ùgadiwòł na jiny dzëń i gòdzëniã, a i tak pewno chtos ùparti bë sã nalôżł, co mù nic nie pasëje. Sprawów do załatwieniò w naszi wsë – jak sã òkòzało – je baro wiele. Pierszò sprawã zgłòsa Klara. Lëdze w naszi wsë dzelã sã na tëch, co lubiã wiele trzòskòwac i balowac pò nocach, i na tëch, co ceniã spòkój i spik. Klara razã z jiny-ma òd tëch gòsniëszich, cwiãrdò domòga sã wiòldzi imprezë z mùzykã i tuńcama. Mieti, jak to czuł, zarò zrobił sã całi szadi – òn sã na taczé głëpòtë pòd swòjim òknã nie zgòdzò. Przez dobrë pòł gòdzënië so przëgadiwelë. W kùncu jakò dobrzi szôłtës jô zapropònowòł, że tã rozegracjã mòżemë zrobic na mòjich łãkach. Klarze jaż sã òczë zaswiëcëtë z redoscë. W minutã mia òbmëslony plan balu, a Mieti blós nosã krãcył i rzekł, że jak òn bë miòł tëlì pieńdzy co jô z tegò szôłtësowaniò, tej òn bë téż tak chãtno dobrotlëwégò zgriwòł. Ni miòł jô nawetka jak jemù na to òdpòwiedzec, bò Sztefa zaczą wëlewac swòje gòrzczé żale. Chòc do zëmë jesz je dalek, a tońszcégò roku szôłtësã jô jesz nie bëł, to ò òdsniëżaniem drogów wiém ju wszëtckò. Sztefa mie wszëtckò dokłãdno wëklarowa. Ji tak wcale baro nie chòdzy ò jich drogã, le ò pòdwòrzé. Mëśli, że to je mój òbòwiazk, żebe òna mia jak

w smiotach z chlëwa do chëczy duńc. Cał czas bëło téż czëc z kùńca salë Lénã – òna jész nigdë jedzeniò nikòmù nie òdmówia. Przez całë zéńdzenié nòwiãksi kłòpòt mia blòs ò to, że ni ma kùcha i kawë. Dërch wkòł pòd nosã sã zastanòwia, na co jidã szòłtëszyć piéńdze. Kò ta pewno bë wszëtkò przeżarła... Truda mia pretensje, że na tòblëcë z ògłoszenia ma òna nic ni mòże przeczëtac, że ji do złoscë to je wszëtkò mòłima lëtrama písóné. Jak òna ju tegò nawetka w tëch nowëch binoklach nie widzy, tej jò nie wiém, czë jész wiãkszé lëtrë cos tu pòmògã. Òna doch bëlno nie wié nigdë, z kim òna gòdò, a terò co dopiérkù cos czëtac...

Stach z letka dopitiwòł sã ò lãpë przë głów ny sztrase, ale tak tim Tadégò rozgòrził, że wnet sã pòbilë. Tadi nie chce miec zòdnëch widów kòle swòjich chëczy, bò i bez tegò cãżkò mù je usnąc. Wtim zmiartò Anka zacã narzekac, że na kòle z pùstków do wsë mùsi jezdżëc, bò zòden àutobùs wedle ji chëczy nie jedze. Cãżkò je ji to rozmiòc, że àutobùs przez wąską lesną drogã, chòcbë chcòł, nie przejedze, a przëstónk na taczich pùstkach dlò jednegò gòspòdarstwa bëłbë conòmni smiészny. Pò pròwdze nie wiém, czëmù òna tak narzékò – spòrt to zdrowié, a òna tëli kilométrów dzén w dzén piechti robi, że tegò zdrowiò bãdze mia wnet fùl szafë. Tréza mia do przegòdaniò sprawã krów, co bãczą na łakach kòl ji chëczy. Òna òb lato ni mòże spòkójno wëpic bùten kawë, bò bãczenié krów ji w tim przeszkòdzò, a jò wedle ni jakò szòłtës mùszã sã tą wòzną sprawã zajãc w pierszi kòlejnoscë. Trzeba bëło téż pògadac ò scërzach, co lôtajã pò wsë a na pòdwòrzim ù Elë (chòc ta ni mò zòdnégò) je jich nòwiãcy. Kòzdi nòrcëk i czerz mają òznaczony. Ji pòdwòrzé to je pròwdzëwé pòle minowé – tam przelezc z czëstim bótã to nie je tak letkò. Władi całë zéńdzenié przëspòł, ale dëcht przed samim kùńcã przëbùdzył sã i zaczął pła-

kac. Chłòp je na reńce (ale potrafi so òrobic na bòkù i mò wiãcy dëtków jak jò) i jegò nòwiãksi ból je taczì, że jiny lëdze mają lepi i wiãcy jak òn. Wszëtczich zaczął wëzewac òd złòdzejów i tak tima rãkama wëwijòł, że to le te jegò loczi na głowie pòdskakiwałë. Jak trzasł rãkã – Trudżëne brële spadłë prosto na zemiã i sa pòttëkłë. Truda wsta i zacã tak gòsno szkalowac, że òd razu bëło kùńc zëbraniò. Wszëtcë zarò szlë dodóm.

Jész nigdë nie bëł jò tak ùmãczony jak dzys wieczór. Co jò sã tam nasłëchòł... nie spòdzòł sã, że lëdze są terò taczì wëszczëkóny. Przòdë kòzdi sedzòł cëchò, głowã cziwòł i na wszëtkò sã zgòdzòł, a dzys, co bë nie bëło, wszëtkò lëdzóm sã nie widzy i kòzdi mëśli blòs ò se. Ksądz przez wszëtczë lata swòji pòsłëdżi przë spòwiedzë mni sã nasłëchò jak jò przez te trzë gòdzënë. Dobri szòłtës mùsi bëc mądri, mùsi miec czas i chãc wszëtczich wëstëchac i sprawiedlëwie załatwiac sprawë – kòzdemù pò përznie trzeba pòmòc, bò kòzdi człòwiek je wòzny. Dobri szòłtës mùsi miec téż mòcné zdrowié i cerplëwòtã. To nie je słuźba, chtërnã kòzdi je w sztãdze strzëmac. Jò tegò szòłtësowaniò mòm ju dosc na pòstãpné sto lat. Terò niech chto jiny so përnã pòmãczy. Jò so mëslòł òstac wiòldzim ùrzãdnikã, chòdzëc w bi-òłi kòszlë i òdpòczëwac, a to je napròwdã cãżkò robòta, ò jaczi lëdze ni mają pòjãcò. Dzysdnia lëdze są za baro wigòdny, kãsk za wiele wëmiszlajã i co bë człòwiek nie zrobił – wiedno kòmùs je lëchò. Chcòł jò òstac nòlepszym szòłtësã w gminie, a terò ju wiém, że taczégò nie bëło i nie mdze, bò wiedno sã naléze chtos, chto bãdze nosã krãcył. Wiém jedno: kòzdi szòłtës je równo dobri. Pròwda je takò, że wszëtczim dogòdzëc sã nie dò. Kòzdi szòłtës chòcbë bëł tak mądri jak jò, nie wëmëśli receptë na to, zëbë wszëtcë bëłë naròz zadowòlony.

Sylwiô Napiątk-Amielańczik

Wiérztë

Òdpòczink wanożników

Piechti, mòtim krokã, pòmalinkù
ze splotłima grabcama
nick nie prawiacë
tej-sej zdrzacë z zòwzãcym na se
szła ma ju długùlkò zdłuż mòrszczégò brzegù.

Nachòdzafi
ceplëznã ùmãczony
leglë jesmë plecama na biòti piòsk
w môlu ò cëdowny pësznoce,
jaczi wedle ùdbë rodë zawitòł na Nordze
w dzëwim królestwie
dze przyroda je panownikã.

Dze

Bòłt witò sã rzekã Piòsznicã
chmùrë gòniã bez mészleniò
i wcyg ùkłòdajã nowé sztòftë
farwné mòtile fùrgajã nad głowama
chòjowi las pòchnacë żëwicã ùtarkiów wiater.
Piòsznica lubno chłòdzy naje nodzi
mòrënka i òkùn przëchòdò w ji wòdë
młodé ribczy
szorujã sã bòkã o twòje jikro
zadzëwajã nosã mòje stopë tak delikatno
tak baro delikatno
jak tã, czëj pò mòjim brzëchù pòlcã
piszysz miona piãknëch wseczëców
co do mie żëwisz i głãbòk w sercu chòwòsz
tak baro delikatno
jak tã, czëj lëpama w cemnocë szukòsz mòjich lëpów.
Kròtkò naj kaczëlce i niezabòtchi ùsmiëwajã sã do wãdkòrzów
chtërny chwòtajã ne rëbë
jòzëfkówé roscënë przësadłë kòle rzëczy
pòzdrówiajã płotczy i szczëczy plënacë za kòrmã
wioslarzë rémùjã kajakama w czerënkù mòrza

melodiô grónô pò wafach pòtniwégò Bòłtu
 machtô sã z lëpińcowim lëftã i najima wezdrzeniama
 miãtci gòfobrzég przësuwò sã
 nawetka cénie sã coròz barzi dładzë.
 Wszëtkò w jednym rëszenim blòs nié më
 nawzòj zakòchóny wanożnicë
 i mòdrosc nieba co merkò so spòkójno z górë
 jak artista nòtëra diskretno pãzlã
 malëje sceneriã tak jak ji sã widzy
 wedle ji smaczci.
 Kròjòbròz co zamanówsze je jinszi.
 A to sã wié.
 Më zwëskùjącë z ùczinnotë i gòscënë wastny rodë
 mómë terò odpòcziwanié.

Wezdrzenié

Kòzdi pòrénk bùdzëta jem sã ze spikù
 jakno niezëwò nick nie czëjącë do chwilë
 jaż jem ce ùdrza.
 Jes stojòt na Rëbacczim Mòlo w Gdinie
 letkawò nieprzëtómny dëchã
 zazdrzóny na czerwionawi i apfelzynowi zòchód słuńca
 spiarti ò szaturã w sztòłce tóweczczci
 dze sedzałë pòstacje Tadéùsza Wendë i Eùgeniusza Kwiòtkòwsczëgò
 chtërny gdińszci pòrt bùdowelë.
 Nògle jem dosta czichawicã
 nos chcało mie ùrwac
 czichanié nie dało bezpiekù
 dało sã czëc w całi òbëndze
 méwë miãtë strach negò czichaniò
 gòniłë rwisto na jiny sztrąd
 tej
 prawie tej
 të jes zmerkòł mòje gòsne bëcé.
 Wezdrzòł jes na mie mileczno
 no wezdrzenié naszło mie na òczë
 zrobiło òno mòcné doznanié baro mie sã widzało.
 Dzes ju miãła ce widzóné wdarzã so
 tak, wdarzã so
 to jes të
 të, chtëren jes snił sã mie sztëre nocë temù.
 Rëchli nie przëszło mie na mësl że mògã natknąc sã na ce w nym mòlu.
 Słunòszkò robiło sã coròz mniészë i mòcno sklëniło

grzejacé mie
 grzejacé ce
 grzejacé naju i caé pòrtowé miasto.
 Dali jes zdrzòt na mie głãbòczim wezdrzenim
 w žécym jem nie widza taczégò.
 To wezdrzenié jak mòst łączéfo mie i ce
 łączéfo naju dotądka sobie nieznamnëch.
 Bënë mie cos jãto sã dzejac
 jakbë chtos
 òdcygnãt gardinkã i òtemknãt òkno
 jakbë cos
 chcało òd strzòdka wëlezc bùten przez no òtemkté òkno.
 Jem pòjãta, to bëtë
 redota, szczescé, satisfakcjò, miłota
 dobré wseczëca, le dobré
 jich szmaczi jesz jem nie zna.
 Òstro w głowie sã mie zakracëto
 wała gòrãca pñënała òd głowë wedle cała do stopë
 jem bëta jak w zòwzãcu
 jem dosta chãc do nowégò žécégò
 do žécò razã z tobã
 jem zachca bëc twòjà.
 Të jes zgòdnãt nã pragniaczkã kanãt jes krótkò mie
 i zòs, zòs nick nie gòdajacé
 jes zdrzòt tak mileczno jak rëchli.
 No wezdrzenié bëto jak miłotny lëst
 jem rozmiãta wszëtkò
 wszëtkò stało sã klòr.
 Më bëlë dlò se stwòrzony jesmë stelë sã sparłaczone twòjim wezdrzenim.
 Czichawica ùszła
 méwë przëbiegtë nazòd
 lòtałë i krzikałë
 chcałë cos nama rzec
 leno jesmë nie znelë gòdczi ptòchów
 a szkòda.
 Jesmë sedlë bez słowów na tóweczka
 pławiacé sã w òstatnëch parmieniach słuńca
 kròsë wiòldzich dozdrzeniałëch malënów.
 Brzòd nen wiedno jem lëdała nôbarzi
 malënë parłaczełë sã mie z dobrim i tłëstim czasã.
 Terò, czej naje wezdrzenia sã schòdałë i më sedzelë razã
 jem wdichała pòchniaczkã malënów wkòt naju
 Mòje žécé jãto nabierac malënowã wòniã.

Róman Drzędzón

Pióro Grifa

Dëchë przódków najich
Zaczarzoné w ptôchë
Dòwné piesnie spiéwią –
Pòmión je roznôszô
Bez jezora mòdré
Bez lasë a górë
Bez bòłtówé wałë
Wësok pònad blónë

Ref. Nie zdżiniemë pòkąd
Bãdzemë wcyg pisac
Z bùchą naju dzeje
Òstrim piórã Grifa

Gwiôzdë nasze gasną?
Zdżinąc marno mómë?
Nié! Tak bëc ni mòże –
Më sã nie pòddómë!
Chòc czas naju krëchi
Smãtk wkół nimòc seje
Mdzemë żëc tak długò
Pòkąd pamiãc żëje

Ref. Nie zdżiniemë pòkąd
Bãdzemë wcyg pisac
Z bùchą naju dzeje
Òstrim piórã Grifa

Chcemë tedë spiewac
Hej, drëszczci a drëszë
Niech pò całim swiece
Rodnò nóta niese
Farwné zwãczy Kaszëb
Co z serc całi mòcë
Spiéwómë òtrokóm
Më – stolemów dzece

Ref. Nie zdżiniemë pòkąd
Bãdzemë wcyg pisac
Z bùchą naju dzeje
Òstrim piórã Grifa

Klebbów Matis

Wiéřztë

Jes ju ùszłim czasã

Wszedł jem do twòji jizbë
nie bëto tam cebie
kò wiém, że òd czile niedzielów
jes ju ùszłim czasã
a mie dërch zwãczã w ùszach
pòrosëpóné słowa
dzywaczne i òstre
wëzbëté z wezdrzeniô na sztòft
daleczé
drãgò wëmôwióne

Na biórkù nie swiécy lãpka
ksążczy przódë òtemkté
w szëkbie prôwdë
dzysô są zëmné samòtnicã
nicht jich nie brëkùje
w nórce leži kòrtka
slòdë słowa
w wiéřztã spisóné
të jes, chòc ce ni ma

*19 strëmiannika 2023 rokù w jizbie Krësz-
tofa Jãdrocha Zòlewsczégò w Lëni na Banie*

***

Tëli je nas
wiele ruchnów mómë
na se włożoné
bùkszi, grëbò jaka
wszëtkò to równo
nick z te nie je tobã
czej wicy
tej mni

Wieselé

Tekst: Karolëna Serkòwskô-Secechòwskô,

mùzyka: Tomòsz Fópka

Voice

Wstãp

Piano

B $\flat$ G7 C C7

5 Zòczãtk

1. Dzysò młodi są ze- nia- li, kòchają sã jak gò- łab- czi, dlòte bal ten mdze wi-

Pno.

F G $\flat$ C7 F D

Chłopie! Bëñlu! Pòdnies w górã terò nasz je jubi- le- ùsz!

10 dza - li, do zabawë wësëñ rãcz- czi.

Pno.

G $\flat$ C F F7 B $\flat$

Białkò! Dzëwczã! Të tak nie sedz Zarò wkòł sã bãdziesz krãcëc!

1.
Dzysò młodi są zëniãti,
kòchają sã jak gòłãbczi,
dlòte bal ten mdze widzãti,
do zabawë wësëñ rãzczzi.

Ref.
Chłopie! Bëñlu!
Swój kapelus
pòdnies w górã,
mómë smiechù

całą fòrã.
Białkò! Dzëwczã!
Të tak nie sedz
cëchò w kãce,
zarò wkòł sã
bãdziesz krãcëc!
A grajkòwie
nie dòjta stac,
knòp chce brutkã
do tuńca brac!

Jubileusz

2

swój kapelus, swój kapelus,
ju- bi- le- usz! ju- bi- le- usz!

15

A grajkowie nie dójta stac,
Pòmali

Pno. F D $\flat$ C7

cĕ- chò w kącĕ, cĕ- chò w kącĕ,
bądzesz krącĕc! bądzesz krącĕc!

19

knòp chce brut- kã do tuń- ca brac! Do zòczãtkù

Pno. D $\flat$ C

21

Kùńc

Pno. F C B $\flat$ m F

2.
Zarò zagrómĕ wiesoło.
Wezniemĕ tu młodã pòrã,
zrobimĕ so wiòldzĕ kòto,
bal mdze jaż do pieniò kùra.

Ref.

3.
Na to kaszĕbszczĕ wieselĕ
je jestkù, picĕ zrobionĕ,
mómĕ piãknĕ òbleczeniĕ,
instrumĕntĕ dostrojone.

Ref.

4.
Swòje lata mĕ ju mómĕ,
le wcyg wiele je w nas mòcĕ,
piãkno terò zaspĕwómĕ,
nie pùdzemĕ spac ti nocĕ.

Ref.

5.
Pò skùńczeniĕm swi robòtĕ
trzeba wiedno sã redowac,
chcemĕ brac te mòżlĕwòtĕ,
dlò Was bĕlno wĕstãpòwac!

Ref.

Marta Lidzbarskô

Spòwiédz

Niech bądze pòchwólony Jezës Christus

Móm dzysô chąc Wama rzec
co dobrégò je ù mie częc.
Cos, co niese ùsmiéwk ë redosc
ale serce mie zaléwô straszléwô cemnoc.

Chòdzy za mną jak nen céń, jak sãp przeklāti
i chce zasòc strach, co lédzczim rozëmã je niepòjāti.
Czasã czëjã na karkù jegò tchnienié
i widzã jak w lédzczich òczach sã mieni.

Za siebie sã tej nie òbzéróm
a swòji robòce sã jész barzi pòswiãcywóm.
Ò lédzczé zdrowié sã z chòrobą biòtkòwac,
dobrą radã ë nòdzejã ùmiérającyma dawac.

Bęc przë tëch, co mają zemrzéc
i jich rodzëznã w biédze wespréc.
A tżã smùtkù le dló se chòwac
i ten zòl, że sã nie dało jész jednégò ùretowac.

Taczi je zawòdowi òdpòwiedzalnoscë cãżòr
– renë sëmieniégò dërch rozdérò mòralnoscë jãzòr.
Serce a rozëm eticznëch dilematów nie zrozmiëje
jãż z czasã, czej człowiek czësto zgòrzknieje.

Wedle Bòsczych przëkòzaniów pòstãpùjã
i z pòchilonã głową wiedno przëjmùjã
co Bóg mò mie òd wieków namienioné
chòc czasã sã wëdòwò, że mò Òn ò mie zabòczoné.

Chtërnã drogã wëbrac?
I dze ò miłotã żëbrac?
Czasã mészlã ò tim jak je w Niebie
i pitóm: Czej w kùńcu weznie mie do Siebie...?

Smierc nas wszëtczich czekò,
je jak pies, co baranczi do zògrodë nëkò.
Le miast zwierząt prowadzi dësze,
Kù Bòsczi abò Diabelsczi ùcesze.

Tómk Fópka

Òdjimczy słowã

Przészlë sã
Rozestac ze słuńcã,
Co je mòrze pòfikò...

Bòdzini Jastrã
Zawezwa je
Do kròjnë smrokù...

Pòkłóniło sã lëdztwò
Jak w pògańszcim tuńcu,
Co pò nim kòlana bòlã...

A Białka mie rzekła,
Że to je romantycznë
Ë kùska wòtrné...

Na sztrãdze w Biòtogòrze
Kùszniãcé szmakò
Jak dwadzësca lat dowslòdë...

*Chwaszczëno, 10 lżëkwiata 2023 rokù,
gòdz. 5.44 p.p.*

Sàsòdkò,
Czëła Të?

Wnetka wszëtškò elektricznë bdze...
Piechti pùdzemë do robòtë...
W plëce ju sã nie pòszlapiemë...
Lëdzóm sã zakòże miãso jesc...

Biòjta prëcz!
Pludrë dwie...

*Gdiniò-Dąbrowa, 13 lżëkwiata 2023 rokù,
gòdz. 7.05*

I zaszo

Rozpākto sã ceptim widã
Rozłało zgniłoscą wieczora
Przëkrëto deką ùsnieniõ...

Wzdichnãto
Zachlubòtało
Ò sztrąd rewsczëgò Szpërkù...

Co to je ten mòti widk?

To miesądzowa taszlãpa
Robi òbzórk, niglë nadińdze
Starszõ sostra

Noc...

*Chwaszczëno, 24 łżëkwiata 2023 rokù,
gòdz. 8.44*

Nad betonowã dżaglã
Wstało słuńce.
Pòòbswiécëto,
Co psë, co lëdzczé...
Trëza z czwiòrtégò
Włacza radio Marija...
Maks-sztudëra susò
Cygaretã na balkónkù...
Na balasce sã sëszu cos,
Co jesz wczora bëło biòté...
Józef smiecë wënòszõ -
Ta jegò sã drze jak stòré ptòtno...
Diki zdrzi na bladi sztòłt
Krziża na scanie, co gò ni ma...

Kwadracané żëcé w klòtkach na lëdzy...

Pierszëgò maja w miesce -
Tu téż je Pòlskò...

*Chwaszczëno, 1 maja 2023 rokù,
gòdz. 8.22 d.p.*

Òbrazë, repòrtaze i lëteratura

Stowòra Mòje Stronë z Nòdola wëdała pòsobną ksążkã. Ji titel to *Òbrazë i słowã. Kaszëbskò we wiërtach, òpòwiãdaniach, repòrtazach i malënkach*. Pòwstało cos nowégò na najim wëdòwnym rënkù – sparłãczenie malarstwa (na płótnie i na szkle) z lëteraturã.

W ti òsoblëwi pùblikacji pòdskacënkã dlò pòetów i pisarzów sã òbrazë Alicje Serkòwsczi, chtërna namalowała dzesãc mòlów, òbiektów abò pòstacjów zrzeszonëch z gminã Wejrowò i Gniewino, ale colemało mającëch téz ùniwersalny znacznëk dlò całëch Kaszëb i jich kùlturë. Sztërë ji malënczi na szkle przedstòwiają swiãtëch, co je zgòdné z tradycjã negò òrtu kùńsztu na Kaszëbach. Artistka wëbrała sw. Òtona, sw. Józwiã, sw. Mateùsza i stigmatë sw. Frãcëszka z Asyżu. Na płótnie pòwstałë ùsòdzczì przedstòwiającë stolemë, wies Nòdolé, jezoro Bòrowò, wòdnã elektrowniã w Bòlszewie i mòle wòznë dlò nònowszì historii Kaszëb: piòsznicczë lasë i lòdzer dlò internowónëch w Strzebielinkù. Do kòzdegò z tëch òbrazów wiërtzë napisòł Tomòsz Fòpka. Hewò jedna z nich:

Piòsznica

Jesz zwòniã szosë
Òb smùtanowã jadtobã
Seriamã pitaniów: czemù?

Jesz wmiã kroplama
Lëdzczì krziwdë w mech
Piòsznicczégò lasu...

Jesz kanã na òczë
Pòlcama pòzamkłë
Niewërzekłë òbrazë...

Jesz wiater sã zatichò
Żòlã niezrozëmiałi grozë
Mòrdarztwa niedowinnëch...

Jesz wcyg je wiele
Do przëbòczeniò
Do wëbòczeniò...

Prozatorszci dokòz do òbrazu „Piòsznica” napisòł Mateùsz Bùllmann. Dòł mù titel *Wanoga*, a jegò herojã je stòri człowiek, chtëren òb czas wanozeniò pò lese

Òbrôz A. Serkòwsczi „Jezoro Bòrowò”

wspòminò dzečné lata i nôbarzi bòlesné doswiòdczenié w swòjim zëcym:

„Bét ju kùnc rujana, pòdze. Szedł tedë w las, dali ë dali. W kùncu wëlòzł ze swòjich, to je znónëch so żłobów na równiësi las. Wzéròł za ùzémkama, na chtërnëch mògłë òstac jesz grzëbë. Le jak to knòp, czãsto jegò bòczënk przëcygało cos jinégò. A to wieszczówka skaczącò z bómë na bómã, a to karno dzëków krëjącé sã przed nim we wikszã gãstwã, zajc na pòłanie, a to lës chitri, co ju z daleka miòł knòpiczka na òkù, a sóm pòkòzòł sã mù blòs na sztócëk. Timczasã knòp zasził bét ju dalek òd chëczë. Sóm sã tegò domògòł, chcòł wracac, wtim ùczuł jaczés jiné zwãczy. Zarò pòznòł, że nie są to normalné lesné głosë.

Cekawòsc dobëta nad Józëfkã. Pòdkròdł sã w tim czerënkù. Òn pòtrafił ju òpòcuszkù sã skradac, nieròz robił to doch, żebë pòwzerac na zwierzãta. Sztëk drodżi mùszòł jesz pòkònac. Na kùnc wcësnãł sã w jaczés krze, tak że mògł widzec, co dzeje sã na barzi òtemkli pòłanie.

Nòprzòd widzòł tam jaczich zòtnërzów ë karno lëdzy, co kòpało cos w zemi. Bëlë to Niemcë, gòdelë pò swòjémù, ale knòp tã jich gòdkã rozmiòł. Z ti gòdczi rónnak nic sã domëslëc ni mògł. Nick za wiele sã nie dzało, a òn nie pòtrafił zrozmiëc, co sã tam we westrzòdkù lasu wëpròwiò. Z czasã dozdrzòł téz niemiecczich szandarów. Bëlò widzëc, że ti pilëją dokòła, jeden zachòdzył nawetka òd stronë Józëfa, ale òn bét bëlno schòwóny w krzach ë szandara ni mògł gò dozdrzec. Józëf bét cekawi, ò co w tim wszëtczim chòdzy. Zarò ùczuł ë tej téz dozdrzòł, jak òd drëdżi stronë dojéżdżają jaczés wiòldzé àuta. Ti co kòpelë w zemi, skùnczëlë robòtã, òdeszlë. Zrobił sã jaczis ruch, jaczis trzòsk. Lëdzczë głosë szlë òd tëch àutów, ale òne stojãtë dali, a Józëfk ni mògł rozeznac co je, merkòł rónnak, że tu dzeje sã cos lëchégò. Jakòs mù nen las, nen plac zacząn sã wëdawac straszny, pierzsi rôz miòł cos taczégò”.

Pòdskacënkã dlò lëterata mògł bëc leno dzëlëk òbrazu abò całi malarszci dokòz.

Òbròz A. Serkòwsczi "Stolemë"

To drëdzé wëbròt m.jin. Adóm Hébel w swòjim òpòwiëdaniom Sniący na dnie Bòrowa. Krëjamny òbròz jezora rozmieje òżëwac i zmieniac zëcë òbzërajacëch gò lëdzy. Tekst ten je przëmiarã smrocznégò fantasy:

„Ùgwësniony, że nìcht mie nie widzy za celtã, jò zapòlit taszlãpã i jesz rôz òbezdrzòt malënk. Wòda zòs sã zda spòkójniészò, a lelije wpasowóné w sztòlt delikatno rëszóny gladë. Pò dokladnym przëzdrzenim jò równak widzòt sztòltë skarniów, piãc abò szesc. Nié, to nie bëtë trupë w wòdze. To wiòlgò grëpa miãsa, z jaczégò wëchòdajã rozmajité, dòczné gãbë. Jedna z nich... nié! Jedna z nich nòleza do mie!”

Całą ksążkã òtmikò òbròz przedstòwiajãcy stolemë i dopasowóné do niegò tekstë. Prozã ùsadył w tim przëtròfkù Pieter Dzekanowsczi. Jegò Jò tu wcyg jem copò naju do czasów, czej wiòlgòsze jesz zëtë na kaszëbsczi zemi, twòrzëtë kròjmalënk i próbòwatë dogadac sã z lëdzama. Drãgò

Òbròz A. Serkòwsczi "Piòsznica"

je równak pòznac, czë dzeje sã to wszët-kò w dówny ùszłòce, czë dzysò nad sztrãdã Żarnowsczégò Jezora.

„Terò Piòsznicë ju za wiele nie òstało, zdrobniała. Wëkòpóné przez człòwieka biszãdzi a kanałë sësztëtë plaskati rum, zëbë zabrac gò rzëce na łączi a pòla. Ze stòrégò kòrëta, jaczim przez wieczy plënãta pòjužno wòda rôz tãd, rôz ònãd, rôz dwòjacë sã, rôz na trzë zochë, zrobilë rów, jacji jak nòchùdzy prostima dzëlama mò spùszczac błota. Nié, ni mógl na to wszët-kò wzerac, bòlało gò. Wdarzil sobie, jak pierwi bëło tam piãkno, a roda szczero kòrmiła wszët-czë swòje dzecë. Miała z czegò, temù rôd zazératë tam rozmajité hùrmë zëjãcegò! Jo, zòs zaczãło gò mierzëc. W gãbie zrobiło mù sã sëchò, zmrëzil òczë. Chcòt wstac, halac z dun piòsk a zasztòpac Piòsznicã, tak zëbë wòda ni mia jak ùrc do Bòttu, zëbë zalała łączi a całë sano, jaczë gbùrzë mielë prawie tam zesekëtë, zmieniło sã w mòkrã miërzwã”.

Pòsobny òbrôz to „Sw. Mateusz z Gòrë”, do jaczégò òpowiôdanié napisôł Stanisław Janka. Nawlénkò òn do swòjégò doswiôdczeniô gazétnika i òpisywò dzywną rëzã na wëdowiedzã òb czas krëkwë. Nick nie je taczé, jak sã zdôwało jesz we gduńszi redakcji, a lëdze pòznóny òb drogã i w sami Gòrze sã òsoblëwi. Sóm òbrôz je w tim teksce na drëdzim placu – nôwôzniészé sã zachòwania herojów:

„Jô sadnął i zaczął sã letkò òbzerac. Ta jizba wëzdrzała jak paradnica – stòré zachë, wiôldzi zédzer, wësoczi i rozkòscérzony fikùs, wiele farwnëch sztaturok i òbrôzków.

– Wë tak zdrzice i so mëslice: co to je za stòroswiecczëzna.

– Nié, jô tak nie mëslã. To mie sã baro widzy.

– Jô móm do tegò òblubã, mój swiãti pamiãcë chłop téz miôł na to lubòtkã. Jo, jo, to je ju dwadzesce jeden lat, jak òn nie żëje. Nasz Rómk miôł prawie trzë latka, jak òn ùmarł. Rek przetëkù gò wzał. Òn chòrzôł le pòrã miesący...

W kùchnie dało czëc zwãk gwizdówczi òd czajnika.

– Piszczówka – rzekła Dãpcowô i sã zerwała ze stółka. Rëgnãła chùtkò w kùchniã.

Czej òna przëniosła tablët z kawã w taskach i sztëczkama kùcha, jô jã zagòdòł:

– Te òbrôzczci malowóné na skle sã ale snòzé... na jednym je Mateusz. Zdaje sã, że waji kòscòł je pòd zawòłaniem tegò swiãtégò”.

Jeden z òbrazów przedstòwiô apòstzoła Kaszëbów, sw. Òtona, chtëren w XII wiekù chrzcył najich przòdków na Zòpadnym Pòmòrziem. Eùgeniusz Prëczkòwsczi napisôł tekst, w jaczim sóm Òtón sã nie pòjòwiô, ale òpowiôdanié dzeje sã w môlu, dze nen swiãti je baro tczony. Tekst mô fòrmã legendë i je lëteracczim dolmaczenim, skądka wzãło sã wezwanié kòstkòwsczi parafie: „Ju za czile dni, w pierszych dniach

A. Serkòwskò, "Sw. Mateusz"

lëpińca, mia sã òdbëc wiôlgò ùroczëzna. Nen òdpùst miôł bëc czësto jinszi. Kaszëbi z tëch strón nie znelë tak czegòs. Nie wiedzelë, co to mô bëc. Le ksądz dërch gòdòł, że przëjadã jaczës wòzné persónë. Temù lëdze z òkòlégò pò sobòtkòwëch fejrach, terò przëchòdelë, żebë pòmòc i dobrze przëżëc òdpùstowé swiãtowanié. Przëjachelë rozmajiti cëzy ksãza. Òsoblëwie jeden mòcno sã wërózniwòł. To òn prawie niósł jakãs baro wòzną biksã, a w ni bëtë malinczé dzëlëczi cała swiãtégò Òtóna, negò – jak gòdelë – co Kaszëbów na Pòmrach, za Pòlanowã i jesz dali, na pròwdzëwie Bòzã stëgnã naprowadzył”.

Bòżena Ùgòwskò wëbrała so òbrôz ze stigmatama Frãcëszka z Asyzu. Òpisała niejedne przëtròfczi z żëcégò tegò swiãtégò robiãcë równoczasno lëteracczé wanòdzi na Kaszëbë, dze kùlt negò italszczégò zòkònnika bët i dzysdnia je wiôldzi.

„Jim wiãcy razy Kaszëbi stëchelë tëch

A. Serkòwskò, "Sw. Òtón"

òpòwiesców, nòprzód òd brunohabಿತowèch bracyńów, pòtemù ju sami so je zëmòwima wieczorama przëbòcziwelë, a i dzòtkóm je òpòwiòdelë, czej je chcelë pòstësznotë i wdzãcznotë nauczëc, tim barzi mielë Frãcëszka za swòjégò swiãtégò. Nawetka to, że z daleczny bët Italsczy – doch ta zemia cëzò jima nie bëła. Tam pòchòwóny bëłë nòwòznieszi swiãti, Pioter i Paweł, tam na Watkanie sedzbã miòł papiész, głowa katolëcczégò kòscoła, z ti zemi òd dówna przëbiwelë kùpcowie, hańdlëjący sztofã, przëprawama, sëszonym, a niezńonym w nëch stronach zelim i brzadã, a tész snòzo zdobionyma glënianyma statkama i wszelajaczima białgòwsczima òzdebama. A terò naròz jesz z tëch przepòwiòdaniów pòznelë tëli swiãtëch, a wszëtczych taczich prostëch, zwëczajnych w swòji pòkòrze, biédze i dobrocë. Czej le mielë leżnosc, zachòdelë do wejrowszczégò klòsztoru."

Słédny òbròz na szkle przedstòwiò patrona gniewińszi parafii, sw. Józwiã. Dariò

A. Serkòwskò, "Sw. Józwa"

Kaszëbòwskò nie ògrãnczëła sã równak blòs do ti jedny sztaturë. W ji òpòwiòdanim, dze mómë wiòlgã miłotã, grzëch i drãgã chòrosc, jeden z herojów wanozi pò całëch Kaszëbach i szukò przedstòwieniów dozéròcza Swiãti Familie. „Nòprzód òn szedł do jich parafialnégò kòscoła swiãtégò Józwiã Rzemiansnika w Gniewinie ë sztridowòł sã z Bògã.

– Më nie chcemë taczì mãczy! – òn krziczòł, jaz pòmion szedł pò kòscele, òdbijòł sã òd scanów i wròcòł nazòd, jakbë nie jeden chłòp sã mòdlił, a całi chùr anielsczy. Chòdzył pò kòscele w tã i nazòd, jaz felowało mù mòcë. Nògle przëzdrzòł sã na figùrã swiãtégò Józwiã. Swiãti stojòł tak hewò, kãsz z bòkù, jakbë bët lãklëwi abò stròdny, abò to i to. Kò jaczi miòł bëc, czej historiò jegò kòscoła bëła wiedno takò drãgò: ròz przënòleżòł do jednégò, ròz do drëdzégò, ròz do familie Bładzykòwsczych, ròz do Wejherów, ròz do zòkònu cëstersów, ròz do Miemców... Czëstò blësnota! A równak nimò tegò swiãti bët doch taczì jasny

A. Serkòwskò, "Elektrowniò w Bòlszewie"

a złoti. Jakbë drãdżé zécé dało mù mòc, a nie słabòsc. A Dzeculkò na jegò rãkach zdòwało sã żewé jak strzébrowò, jakbë miało zarò ùcec, jak to doch dzecy mają w zwékù”.

Róman Drzédzón dól sã na napisanié tekstu na spòdlim òbrazu „Elektrowniò w Bòlszewie”. Je to òpisènk wanodzi dzecy pò tim bùdinkù z wielnoma òdnieseniami do jednégo z jegò miéwców – Jana Kònrada Kòtłowszczégò. Przednym heroją je prowadnik, chtèren próbujë biòtkòwac z niechãcã dzòtków do pòznòwaniò historii, ze stereòtipama ò Kaszëbach i niegrzeczny zachòwanim:

„Pioter rozezdrzòł sã pò karnie a zmienil témã.

– Jo, dosc ju ò wòjnach, bò ti mómé ju pòtãd. Na kùnc czekawinka ò fiskawicach. Kò nen mój praópa to bét baro ùczali chłòp. Nié le sã na elektrice znòł, ale téz rozmiòł fiskawice chwacëc.

– Łiskawicë nie dô sã chwacëc – zmadrowòł łësy knòp. – To znaczi... eee... në sto lat nazòd to nie bëło mòzłëwé...

– No môsz pròwdã, ale jò tak dosłowno ò tim chwatanim nie gòdòł. Kò nen Jan chwattòł fiskawice kamérã, to je taczim aparatã do fòtografòwaniò. Pò całim swiece jezdył

a piorënë òdjimòł, a... wiele lat pòzni ne òdjimniãca nalòzł, a w swòji robòce wëzwëskòł jinszi Kaszëba Weltrowsczi, wama znóny pewno jakò Welter.

– Ten Welter? Josef Welter? Kaszëbã? – zadzëwòwòł sã klatòk. – Eee, nie wierzã.

– Jo, ten Josef Welter, a tak pò pròwdze Józef Weltrowsczi – Piotr nijak ni mógł sã pògòdzëc z tim, że w najich szkòtach ò tim nie gòdajã? Wstid to jaczis, że Welter-Weltrowsczi to Kaszëba?

– Jo, Weltrowsczi, nen sóm, chtèrnémù ùdało sã energiã piorënów zmagazynowac. Stãd mòmé nã tónã energiã, le ò tim jò za wiele gadac nie mdã, kò wa to dobrze wiéta”.

Kristina Léwna napisała òpòwiòdanié *Letnik*, jaczégò akcjò dzeje sã w Nòdolim. Òpisywò swiat wieszcich klaprów, białków, co rojà ò wiòldzim swiece i chłòpów, chtèrny nie są w sztãdze jich zrozmiëc. Nowé do wsë przëchòdò razã z jednym letnikã, jaczi òkazywò sã bëc znónym w całi Pòlsce artistã. „Ance sã wëdòwalo, że mòglabë sã òdnalezëc na wczasach we wiòldzich miastach. Nie bëła marnã bialkã. Mia fejn pòlakerowóné nokce i klatë wiedzno wëczosóné. Czasã stoja czësto nagò przed szpégłã i sama se òbzéra. Na swòje sztërdzescë lat prezentowa sã czësto fejn. – Kò móże slòdk mie përzniã zwisò, ale to bë sã nadcygnãło za sprawã figów do kãpaniégò – mëslëła pò cëchù.

– Më bë mòglë jachac do Francëje abò do Rzimù na pòrà dniów? – bédowa, jednak Mack dërch sã brónil przed wëjézdżanim, jakbë mù bëło szkòda dëtków abò co. – Wëzniesz so wòlné z ny swòji robòtë. Òni sã bez ce òbeñdã. Dërch lazysz tam i móże nawetka sã jima naprzikrzòsz? – przëkãsno wtromòlëła Anka, bò ju bëła smiertelnie sprzikrzonò nym òbzëranim telewizora. Chca, żebë sã co dzalo. Żebë lëdze mòglë do

Serkòwskô, "Nôdolé"

se chòdzec i sã òdwièdzac, jak to bëło przed nym zaszperowanim w chëczach. Mòglabë so wëjchac do Gdinie abò gdzie na jaczés sprawùnczi”.

Klebbów Matis zdecydowòł sã òdniesc do òbrazu „Lòdzer w Strzebielinkù” w fòmie dokazu dlò dzecy. Stark wanożący z knòpã òpòwiòdò mù bójkã, w jacji tòmaczi, dlòcze w jich wsë pòwstòł wësoczi mùr: „I prawie temù, że lédze nie rozmiejã mądrosccë mòji bójczi, na westrzòdkù naszì mòłi, zatacony na zberkù swiata wsë, stoi nen płot, chtëren rozczidnãł wszëtkò na pól. Tak pò jedny, jak i pò drëdзи jegò stronie, stojã lédze. Z wëdzratkù za sobã szlachòwny, jinaczã sã le zortã mësłëniò i pòzdratkama na swiat. Le to ti sami lédze. Lédze pòùlepiony z jednegò casta, tak jak pierné kùszczy, chtërne óma rëchtëje wiedno na Gòdë. Kòzdi mò jiny sztòłt, le szmakajã jistno. Mùr dwignãlë wësok w górã ti, co tak jak lësë mësłëlë, że wszëtcë mògã bëc równy, le blòs taczi, jak jima sã widzy. A za płotã stojã ti, co jak pòstałë lasowé zwierzãta równak nie chcelë bëc lësama, le prosto sobã i w swòji jinoscë kùreszce dozdrzelë drogã do wòlnoscë”.

W ksążce *Òbrazã i słowã* sã jesz pòlskò-jãzëkòwé repòrtaże ò kòzdim z placów abò pòstacjów przedstòwionëch na òbrazach, zrzeszoné z nima òdjimczy i czile infòmacyj ò kòzdim z àutorów. To czekawi bédënk dlò mieszkanców gmin Gniewino i Wejrowò, ale i dlò wszëtczich lubòtników kaszëbsczì lëteraturë, naji kùlturë i historii.

am

Ksążka *Òbrazã i słowã. Kaszëbskò we wiërztach, òpòwiòdaniach, repòrtażach i malënkach* wëdònò przez stowòrã *Mòje Stronë* òstała ùdëtkòwionò ze strzòdków Èuropejszi Ùnii, z Programù Rozwiju Òbéhdów Wieszczich na lata 2014-2020.

